

Դ. Մարտիան
Ներքոգալան Երեւոյ
Բ 1910թ.

891.99-

Պ-34

19 NOV 2011

063- 15/118

4
11
5

ՆՇԱՆ - ՊԱՊԻՐԱՆ ԽԱՑՆԱԴԱՐԱՆ

ԱՄԱՌՋ ԵՐԿԵՐ

Յ. Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

Բ.

ՊԱՆՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

(ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԵՐԵՔ ԱՐԱՐՔՈՎ)

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ԳՐԱՏՈՒՆ

Ն Շ Ա Ն - Պ Ա Պ Ի Ր Ա Ն

Կ. ՊՈԼԻՍ

1910

❖ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ❖

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

ԿԱՏԱԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՐԵՒ ԱՐԱՐԻՈՎ

մկիւն յէլլան	դաշրԱ ղառաշրաթ
քմիկ ղառաշրաթ	զլոմԱ
քմախաւիս ղէլլան	դաշրԻ
մազաշաւ	մէթՐ
—ում մախամաշաւ	{ ղալլափ զալլիմ դաւ
ղալլան ղիւլան	
քմիկաւիս ղառաշրաթ	{ ղմաքա՞
միլաւաքա «	
	ազաւ
	ձուրոս

դմաւ ղալլան ղառաշրաթ : մմազաւ

891.99
7-34

uf

ՆՇԱՆ - ՊԱՊԻԿԵԱՆ ՄԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԲՈՂՋ ԵՐԿԵՐ
Յ. Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

Բ.

ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ
ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԸ
Պ Ռ Ո Յ Գ

1001
3383

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ԳՐԱՏՈՒՆ
Ն Շ Ա Ն - Պ Ա Պ Ի Կ Ե Ա Ն
Կ. ԳՈՂԻՍ

1910

Ա Ն Զ Ի Ն Ք

Պաղտասար Աղբար	Անոյշի երիկն
Անոյշ	Պաղտասարի կինը
Կիպար	Անոյշի սիրականը
Օգսէն	Փաստաբան
Փայլակ }	Դաստասանական խո
Երկաթ }	հուրդի անդամք
Սուր }	
Թագունի }	Պաղտասարի դրացիները
Մարթա }	
Սողոմէ	» սպասուհին

Տեսարանն է Պաղտասար Աղբարի տունը

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏՐԱԴԿԱՐԱՆ

ԳԵՂԵՍ ԶԴՈՎՍԱՆ
ԴՄԵՇՅՈՂԱԹ .Ե .Ե

.Գ

ԴՄԵՇՅՈՂԱԹ

ԴԱՂԵ ԴՄԵՇՅԱՆ
ԵԶԵՆՈՂԱԹՅԱՆ ԴՄԵՇՅՈՂԱԹ
Բ Ե Ո Ղ Ո

ԴԱՂԵ ԴՄԵՇՅԱՆ
ԴՄԵՇՅՈՂԱԹՅԱՆ ՏՐԱԴԿԱՐԱՆ
ՍԳՂՈՐ .Բ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

ԱՐԱՐԻ ԱՌԱՋԻՆ

(Թատրոնը կը ներկայէ ընդարձակ եւ հոյս կարա-
սկներով զարդարուած սրահ մը, յաջ եւ յահեակ
երկերիւ սեղանակ, պարսեգի եւ փողոցի վրայ պա-
տահաններ, միջին դուռ մը):

Տ Ե Ս Ի Լ Ա.

ԱՆՈՅԾ (փողոցին վրայ պատահանին առջեւ նստած քա-
կինակ ի ձեռին), ԿԻՊԱՐ, յետոյ ՍՈՂՈՄԷ

Կիպար. — Տիկին, գործելու ժամ է եւ ո՛չ
լալու. սրբէ՛ արտասուքդ եւ վայրկեան մ'ինձի
մտիկ ըրէ՛ :

Անոյ՛. — (Աչերը արեղոյ) Կը խոստանա՞ս
ուրեմն պաշտպանել զիս :

Կիպար. — Վատութեանց ամենէն սոսկալին
գործած կ'ըլլայի եթէ վայրկեան մ'իսկ մտաբերէի
լքանել, թողուլ զքեզ զոր տասն տարիներէ հետէ
պաշտած եմ եւ որուն երկիր պիտի պազենեմ յաւի-

պաւ նմ յոնան ձկն նմ Զահրաճաւ ամէն , յմիշտակոր
բցան մ՛մաւ զո նմքոյ՛ յամեղատի բլաղ , Զմն միջնոր
ո՛հ , ո՛հ տիկին , աղ կապտատակ աւերն օրշաղի
նաւն աչկն ինչ , յմիշտակոր յմիշտակոր ձկն ձկն
նային կը նուազին ապա Կն ձկնակոր կորն ձկնակոր
պոնդոնաւն է փայլուն . Ե. իսկեւ . Սաղտապարթ աղ-
բարի պէս կոչտ մարդոս զտոնաւ ձկնակոր ձկնակոր
մանած է զբեղ զմիշտակոր ձկնակոր ձկնակոր աղ-
բարի ձկնակոր ձկնակոր ձկնակոր ձկնակոր ձկնակոր
կիւ : մէկ տոնոն , աւաղաւ , ապա Կն որ յմիշտակոր
զբեղ օր խմ ես . . : Կոչտապարթ ձկնակոր ձկնակոր
տառապարթ որ ձկնակոր ձկնակոր ձկնակոր ձկնակոր
խոր ձկնակոր ձկնակոր ձկնակոր ձկնակոր ձկնակոր
զբեղն է յափշտակն զբեղ որ բարձր դատու ըն-
կերթիկաւ մէկ զոնոյն պէս փայլուն կիւ , ապա
նայն ձկնակոր ձկնակոր ձկնակոր ձկնակոր ձկնակոր
էր . . .

դիմադրել, թէեւ համոզուած եմ թէ անմեղ եմ այս գործին մէջ, բայց դարձեալ կ'ուզեմ որ ամեն մարդ կարծէ թէ բնաւ սիրած չեմ զքեզ և թէ միշտ հաւատարիմ գտնուած եմ ամուսնոյս:

Կիպար. — Անշուշտ ... պիտի աշխատինք որ իբրեւ զբարտիչ դատապարտուի:

Անոյժ. — Իսկ եթէ չյաջողինք...

Կիպար. — Անպատճառ պիտի յաջողինք, բաւական է որ հրահանգաց համաձայն վարուիս:

Անոյժ. — Կը խոստանամ:

Կիպար. — Ահաւասիկ իմ հրահանգներս, նախ...

Անոյժ. — (Ամուսնոյն զալը տեսնելով պատուհանէն) Երթամ, ահա կուգայ:

Կիպար. — Գնա՛, վերջը կը տեսնուինք... կամ Սողոմէին հետ կը զրկեմ՝ քեզ հրահանգներս:

Սողոմէ. — Բաժնուեցէ՛ք... վազելով կուգայ... (Անոյժ կը մեկնի) Քիչ մը խրատէիք ու յորդորէիք զինքն որ շատ չի յուզուի:

Կիպար. — Կամաց կամաց կը վարժուի...

Սողոմէ. — Երէկ զիշեր տեսնելու էիր խեղճն... դիմանալու բան չէր... Ժամերով լացաւ... քուկին Պաղտասար աղբարդ ալ խնդկով դարձած էր... կատղած էր... բան մ'ալ ըլլա՞ր դոնէ... Փառք Աստուծոյ, ի՞նչ կայ բարկանալու մարդ Աստուծոյ, կերակուրդ պատրաստուած չէր, լաթերդ լուացուած չէին... անկողնիդ շտկուած չէր... տուն եկար, չէնքով շնորհքով կերակուրդ կե՛ր, զնա՛ տեղդ պառկէ՛... չէ, չէ, առաջ ուրնէ ի վեր բծախնդիր է Պաղտասար աղբարն... պզտիկ բանի մը համար շուտ մը կրակ կը կտրի...:

Կիպար. — Այս անգամուանը բոլորովին բժախնդրութիւն է:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ.

ԿԻՊԱՐ ԷՆ ՊԱՂՏԱՍԱՐ

Պաղտասար. — (Արագախալ մեկերով) Ինձի Պաղտիկ կ'ըսեն... (առ Սողոմէ) Դուքս զնա՛, դուռն ալ դոցէ՛ և թող մի՛ տար որ ուրիշ մարդ ներս մտնէ, չո՛ւտ ըրէ, չո՛ւտ, դուքս զնա շուտ...:

Ներեցէ՛ք, պարոն Կիպար, զձեզ կանչել տալուս համար: Երբ մարդս փորձանքի մը կը հանդիպի, բնականաբար իր ամենէն մօտ բարեկամներուն կը զիմէ անոնցմէ խելք սորվելու համար: Սարսափելի փորձանք մեկաւ գլուխս, երէկ իրիկ ուրնէ ի վեր խելքս կորուսած եմ, ո՛չ ըրածս գիտեմ, ո՛չ ըսածս. ընտանեկան դադանիք մ'ունիմ՝ քեզ հաղորդելու, քեզ՝ որ միակ բարեկամս ես, քեզ՝ որոյ անկեղծութեանը կատարելապէս վստահ եմ:

Կիպար. — Շնորհակալ եմ, այդ ձեր ազնուութիւնն է:

Պաղտասար. — Ես ամեն մարդու գաղտնիք չեմ բռնար, թէպէտ և դրսէն կոշտ ու ապուշ մէկը կ'երեւամ, բայց առաջ Աստուած, թշնամիս ալ կը ճանչնամ բարեկամս ալ, ինձի Պաղտիկ կ'ըսեն, գործս գիտեմ ես:

Կիպար. — Այո՛:

Պաղտասար. — Վստահ եմ որ ձեզի հաղորդելիք գաղտնիքս ձեր քովը պիտի մնայ:

Կիպար. — Անշուշտ:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ.

ՊԱՂՏԱՍԱՐ, յԵՏՈՂ ՕԳՍԷՆ ՈՒ ՍՈՂՈՄԷ

Պաղտասար. — Ի՞նչպէս վազելով կ'երթայ իմ գործիս համար. մարդ մ'որ ինձի համար հոգին կուտայ, բարի, պարկեշտ, ազնիւ ու վրաստանելի անձ մ'որու նմանն գտնելը խիստ դժուար է ժամանակիս մէջ...:

Սողոմէ. — (Դրսկն) Թող չեմ տար որ մտնես:

Օգսէն. — (Դրսկն) Պիտի մտնեմ:

Պաղտասար. — Օգսէնն է... մոռցանք ապս...:

Սողոմէ. — (Դրսկն) Ոչ:

Օգսէն. — (Դրսկն) Այո: (Դուռը նրեղով կը բանայ ու կը մտնէ) Ի՞նչ խայտառակութիւն է աս, Պաղտասար աղբար:

Պաղտասար. — Ներեցէ՛ք, խելքս գլուխս չէ...

Օգսէն. — Պաղտասար աղբար, ի՞նչ խայտառակութիւն է աս:

Պաղտասար. — Յանցանքն իմն է...:

Օգսէն. — Ի՞նչ նախատինք, ի՞նչ անարգանք, ի՞նչ թշնամութիւն է աս Պաղտասար աղբար, դիս տուն կը հրաւիրէք և ձեր աղախնոյն կ'ապսպրէք որ ներս չընդունի զիս:

Պաղտասար. — Մոռցայ...:

Օգսէն. — Ի՞նչը մոռցար:

Պաղտասար. — Պատուիրել...:

Օգսէն. — Ի՞նչ ըսել է պատուիրել:

Պաղտասար. — Որ թող տայ:

Օգսէն. — Ի՞նչ կը նշանակէ որ թող տայ, ի՞նչ յարաբերութիւն ունի որ թող տայ իմ հարցմանս հետ... որ թող տայ եղեր...:

Պաղտասար. — Ձեզի ներս մտնել:

Օգսէն. — Ոչինչ խօսքեր, անպիտան արդարացումներ... խնդիրը ծանր է, փաստաբան մը, իրաւագէտ մը, արդարութեան գործակատար մը, բռնաբարուած է, նախատուած է, անարգուած է, պատուոյ գոհացում, փոխարինութիւն կը պահանջեմ: Դիտէ՛ք որ օրէնքը քսան ոսկւոյ տուգանաց կը դատապարտէ այսպիսի յանցանաց հեղինակները, և հետեւաբար քսան ոսկի դուք պիտի վճարէք և քսան ոսկի ձեր աղախնը...:

Սողոմէ. — Ոտքդ պագնեմ, ես...:

Օգսէն. — Ոչ:

Պաղտասար. — Մեծապատիւ Տէր, կ'աղաչեմ, ներեցէ՛ք, խելքս գլուխս չէ...:

Օգսէն. — Ոչ:

Սողոմէ. — Ես սխալ հասկցեր եմ:

Պաղտասար. — Ես ձեզի համար չըսի որ ներս չառնէ:

Սողոմէ. — Օտարական մը կարծեցի զձեզ:

Պաղտասար. — Ձեզի դէմ ինչո՞ւ պիտի գոցենք մեր դռները:

Սողոմէ. — Ամեն օր հրամմէ՛, եկուր:

Պաղտասար. — Վսեմափայլ Տէր, գթա՛ ինձի, տունս կործանած է...:

Սողոմէ. — Մի՛ սրդողիք... երթամ անուշ մը բերեմ ձեզի:

Պաղտասար. — Մահեմէթ բեր, օլի' բեր, գի-
նի բեր, քօնեաք բեր:

Օգսէն. — Բայա մալ, իմ ուզեցի. այս դէպքը
խորատ մը լինար ձեզի ուրիշ անգամներ զգուշանա-
լու համար անսովոր մէջ մտնելու չէիք ընթացներէ:
Իմ տեղս ուրիշ անգամ լայն թափով անսովոր
դատ կը բանար ձեզի դէմ, սակայն ես կը ներեմ,
որովհետեւ խելոյս մէջ իմ իրականացումս կը տես-
նեմ: (Սու Սողոմէ) Դիմած գովումս ... գովումս
յն դրամական գումար մասնավորապէս մէկ տարուայ
մէջ ծախսողամբ միայն ծախսողութեամբ միայն
մանաւ զի մեզի խառնակութեամբ անհարգութեամբ
բաց պիտի մնան պարտք մէջէն համար որ ազատ
բանաւրտու յոյսով մասնաւոր գումար գրեմ ձեզ
է տունս դադար առնու կամ իրիկուն քնորեկ կամ
էջերէ լայնութեամբ բանաւրմալ վաճառելու խաղաղաստաք զի
գէշաշէն վաճառք գործը վաճառք մնաց պահպանման մը
Սողոմէ. — Մահեմէթ բեր, օլի' բեր, գի-
նի բեր, քօնեաք բեր:

Պաղտասար. ... սոսիս (Սողոմէ) Այս փորձանքս ան-
ցուցինք:

Սողոմէ. — (Սողոմէ) Գիտնիր տակը անցնիք
երկու քնիդ ալ:

... քի սովորեալ սգոյմս, քի ձեռնդմա՝

... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝

... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝

... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝

... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝

... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝

... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝

չերթայի ... առաջին արարուածին քովի օթեակին
դռները բացուեցան և օրիորդ մ'ու պարոն մը մը-
տան հոն ... բարով խերով չմտնէին ... օրիորդը
տեսնելու պէս հրապուրուեցայ և կամաց կամաց
յափշտակուեցայ անոր գեղէն, շարժուածքէն,
ձեւերէն, խօսելու և մանաւանդ խնդալու եղա-
նակէն, ուստի բարեկամիս հարցուցի թէ կը ճանչ-
նա՞ր այդ աղջիկն ... բարով խերով չհարցնէի ...
բարեկամս պատասխանեց, թէ կը ճանչնար զինքն,
թէ որք մ'էր, թէ հեզ, բարեբարոյ, խոնարհ, խո-
հեմ, կրթուած, դաստիարակուած աղջիկ մ'էր,
թէ զայն կնութեան առնողն մեծ բարիք մը պիտի
դործէր, թէ ազքատութիւնէ պիտի փրկէր զայն:
Բանի մ'օր ետքն ազգականներուս և քանի մը
բարեկամներուս զիմեցի ... բարով խերով չգի-
մէի ... և անոնց կարծիքն իմանալ ուզեցի: Ա-
մէնքն ալ պատասխանեցին թէ անդիւտ գանձ մը
գտեր էի և թէ առանց ժամանակ կորսնցնելու
աշխատէի վայելել այդ գանձը: Այս տեղեկու-
թեանց վրայ անմիջապէս խօս-կապ տուի, շարաթ
մ'ետքը նշանտուութիւնն կատարեցի և երեք օ-
րէն յետոյ հարսնիքը:

Օգսէն. — Ատանկ լաւագոյն յանձնարարու-
թիւններ ունեցող կին մ'իշխպէս անբարոյակա-
նութեան մէջ կը գլորի ուրեմն:

Պաղտասար. — Ի՞նչ փոյթ ինձ թէ ինչպէս գը-
լորած է. ես կ'ուզեմ միայն որ իմ տանս պատիւնս
պահեմ, տունէս վռնտեմ այդ լիբը կինն՝ զոր իբ-
րեւ կողակից չեմ ընդունիր բնաւ և կը պնդեմ
նաեւ որ իր արժանի պատիւն կրէ:

Օգսէն. — Կը խնդրեմ, որ յոգնուիս անգամ
... քի ձեռնդմա՝

... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝

... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝

... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝

... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝

... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝

... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝
... քի ձեռնդմա՝

խնդիրը փակուել է։ Կապա արեամբ խորհնքը և
աւանդել է թէ ի՞նչ են օրինաց արամադարութիւններն
այս մասին։ Եւ ի՞նչ են իրոյց իրոյց ... մո՞ւ մոտ
Պարսասար. — Ազգային չիւանդանցը զրկել
չլի՞նք և կապել, անօթի պահել, ամեն գիշեր ծե-
ծել ոսկրները ջարդուբարդ ընել և աշխարհէ
վերջնէ ապանկ լիւր և անպատիւ կիները։

Օգսէն. — Չափաւորեցէք ձեր լեզուն։ Առանց
օրինաց վճիռն ստանալու իրաւունք չունիք արդ-
կնոջ լիւր և անպատիւ ըսելու։ ձեր տիկինն զեռ-
պարկեշտ ու պատուաւոր կին մ'է աշխարհի և օ-
րինաց առջեւ։

Պարսասար. — Պարկեշտ ... պատուաւոր ...
կին մ'որ վատահամբաւ տունէ մը դուրս ելած
է ... :

Օգսէն. — Այդ անպատիւ դուռն կտարելով ու
խորտակելով ներս մտած է թէ դուռը բաց զբա-
նելով ներս մտած է։

Պարսասար. — Ինչո՞ւս պէտք, բուռական է որ
մտած է հոն։

Օգսէն. — Ինչո՞ւ պէտք է այս պարագային,
կ'աղաչեմ որ բռնէք։

Պարսասար. — Տէր ողորմեա, ի՞նչ գիտեամ
ես ... բայց դուռը կտարելու և խորտակելու հարկ
չկայ։

Օգսէն. — Ապա ուրեմն բաց դռնով է գտնու-
նալ մեք ... տեա՛ք որ այժմ եմք ո՞ր սո. ի ճաղոյ
այդ Պարսասար. — Ի՞նչ կ'աւտուի զէ նորաջանիչ
գէտը յանցանաց մը ... յիշարո՞յ նոյ բոլորով չոյ

Օգսէն. — Այսինքն գէտը մ'որ յանցանքը կը
նորաջան կը բարակցնէ։ Եւ ի՞նչ ոյր — միայն

յիվ Պարսասար. — Կեղծը ի՞նչ կ'ընեն այդ բարե-
յանցանքը ... զանա՛ ինչ մը ինչ ինչ ինչ

Օգսէն. — Բարեկց յանցանքին յայտնութիւն ալ
բարեկցիլը բայց միմիկա զո ի՞նչ — միայն
։ զա Պարսասար. — Զեմ հանդարտ բարեկցանցան-
քէն, զանա յանցանքէն։ Եւ ի՞նչ — Դատաւար

։ զա Օգսէն. — Փառնարանական լեզուով ներսը ու-
ցիլ քիպի շանցանց կըստի։ Դատաւար — միայն

Պարսասար. — Ինչեքս չլուծեց։ Եւ մո՞ւ ի ճառն
տմ Օգսէն. — Դաւղիներէն, սիրքոս դանտ ալ թէնիւ-
անդ։ Եւ ի՞նչ մոյ խոսքով զոյր

Պարսասար. — Զեմ կրնոր բըռնել։

Օգսէն. — Իտարերէն չի բոսողանցա աղգէ-
նուանքէ։ Եւ ի՞նչ, զանա զոյր — Դատաւար

Պարսասար. — Իտարերէն չեմ գիտեր։

Օգսէն. — Այժմանքէն։ Եւ ի՞նչ լուծեմ։

Պարսասար. — Ուրիշ կերպով մը։ Տանկցուր։

։ զա Օգսէն. — Յուշարէն, Եւ ի՞նչ ինչ ինչ ինչ
սիր։ Եւ ի՞նչ միմիկա զոյր — Դատաւար

Պարսասար. — Իերիզասիւր գիտէի քիշ մը,
չառ անգամ լսած եմ, բայց չեմ ինչեր թէ ի՞նչ
ըսել է։

Օգսէն. — Անգղիկերէն սիրքոս դանտ աղգէ-
նուանքէ։ Եւ ի՞նչ, զանա զոյր — Դատաւար

Պարսասար. — Հայերէն չաղցուր միայն
պիտակեմ, իկարստի մը միգո զո ց իրոյցանա

։ զա Օգսէն. — Երբեք ոչինչ չգէտը չյանցանաց
այսինքն ինչ ինչ մանքարի պարագայն կը յայտն-
ցանքը կը մեղմայնեն, կը թէնիւ չենեն, իրողութիւն
ցընեն։ Եւ ի՞նչ մոյ խոսքով զոյր — Դատաւար

պատճառներ զորս յանցաւորը կը փնտռէ պատիժը
թեթեւցնելու, պղտրկցնելու համար:

Պաղսասար. — Սանկ չըսե՞ս, հասկցայ:

Օգսեհ. — Թէ որ տիկինն դուռը կտարելով
ներս մտած ըլլար՝ պատիժն աւելի ծանր կ'ըլլար:

Պաղսասար. — Կ'ըմանամ: Բայց վերջապէս
մտած է այդ անիծեալ տունը մէկը սիրելու համար:

Օգսեհ. — Մ'անաւորապէս սիրելու դիտմամբ
մտած է հոն՝ թէ դիպուածով սիրած է:

Պաղսասար. — Ասոնք իմ տանս պատուոյն հետ
վերաբերութիւնն չունին:

Օգսեհ. — Սիրականն պատանի՞ է թէ չտփա-
հաս:

Պաղսասար. — Կրողը տանի, ո՞վ գիտէ:

Օգսեհ. — Գեղեցիկ է, թէ տղեղ:

Պաղսասար. — Կը խնդրեմ վերջացուր այս
հարցումները:

Օգսեհ. — Բարի՞ նպատակաւ սիրած է թէ չար:

Պաղսասար. — Խնչպէս կրնայ կին մը բարի
նպատակաւ խաբել, մատնել իւր էրիկն: Խնչ խայ-
տառակութիւն է աս ... Ես հերը կ'անիծեմ այդ
նրբացուցիչը դէպք յանցանացին ալ, հնարողին
ալ ... իմ կինս, իմ ընկերս, իմ կողակիցս, իմ
լծակիցս ինձմէ զատ ուրիշ անձ մը սիրած է, և
զեռն, ոճիր գործած է, կախուելու արժանի է ...:

Օգսեհ. — Շատ կ'աճապարէք վճիռ տալու.
համբերեցէ՛ք որ օրէնքն խուզարկէ, հետազօտէ,
քննէ, սերտէ և ուսումնասիրէ այն պատճառներն,
որ ստիպած են կինդ սիրական մ'ունենալու: Թե-
րեւս իրաւունքներ ունի ուրիշ մը սիրելու: Թողէք
ուրեմն որ սերտեմ խնդիրն, որպէս զի չկորսնցնենք

դատը: Դուք կ'ուզէք որ ձեր վկայութեան վրայ
անմիջապէս պատժուի ձեր տիկինը: Կարելի չէ այդ:
Շատեր ձեզի պէս իրենք զիրենք անմեղ կարծելով
դատ վարած են իրենց կնոջ դէմ և ինքեանք
յանցաւոր և պարտաւոր ելած են դատարանէն:

Պաղսասար. — Ըստ ձեզ անմեղ է ուրեմն
կինս:

Օգսեհ. — Ըստ իս այժմ ամեն ինչ մթու-
թեան մէջ է. չեմ ըսեր թէ կինդ անմեղ է, ի վե-
րայ այսր ամենայնի չեմ ալ պնդեր թէ մեղաւոր
է. ո՛չ կրնամ արդարացնել կամ դատապարտել
կնոջդ սիրականը, ո՛չ ալ կրնամ համարձակիլ
վճռելու թէ յանցաւորն դուք էք:

Պաղսասար. — Հաւանականութիւն կա՞յ որ
ես ալ յանցաւոր ըլլամ այս խնդրոյն մէջ:

Օգսեհ. — Ամեն բան հաւանական է:

Պաղսասար. — Ըսել է թէ այդ կինն կարելի
չէ այսօր Փրկիչ դնել:

Օգսեհ. — Անհնար է: Նրբացուցիչ դէպք յան-
ցանաց այնչափ յառաջ գնացած է որ եթէ կինդ բարի
նպատակաւ մը սիրած է ուրիշ մը, այսինքն՝
ի նպատտ ազդային յառաջադիմութեան և լուսա-
ւորութեան, կամ յօգուտ որբեր, հաշմանդամներ,
ծերեր, անկարներ, աղքատներ ու անանկներ
պատսպարելու գովելի և ազգօգուտ ձեռնարկի
մը, կինդ կ'ըսեմ, լրագրաց մէջ կ'անցնի, գո-
վեստներ, դափնեայ պսակներ կ'ընդունի, որով-
հետեւ մասնաւորին շահն ընդհանուրի շահուն զո-
հելու դիւցազնութիւնն ունեցած է, և այս պա-
րագային մէջ ...

Պաղսասար. — Ես եմ ուրեմն յանցաւորն:

Օգսեհ. — Իսկ ընդհակառակն՝ եթէ սիրէք

տղեղ կամ ձկն հակակիր անձ մը՝ քնակահարար
կը ծանրացներ լանդանքը միջոցներ օրէնքնէ հա-
պարակաց կարծիքն կը դատարարներ զինքն թան-
լով: «Գրեն սիրածնդ եղեկեք երիտասարդ կամ հա-
մակիր մէկն ըլլար:»

Պաղտասար. — Վաղը կրնա՞նք Փրկիչ Գրեն:
Օգտէն. — Անկարելի է: Իսկ եթէ դուք ձեր
կնոջն անհատաբար զտնուելով, կամ նոսրան-
ծելով, կամ հետն խնայութեամբ վարուելով՝ արա-
հատ տուած էք իրեն սիրակաւ մ'ունենալու, այն
պարագայն մէջ մեծ պատասխանատուութիւն կը
հրաւիրէք ձեր վրայ:

Պաղտասար. — Խեղդի պէս կը սիրէի զինքն.
ուրիշ կնիկս երեսն անգամ նայած չունիմ:
Օգտէն. — Վստա՛ր եղէ՛ք ուրեմն: Ժամանակս
սուղ է, հարկ է որ երթամ: Պիտի աշխատիմ իրա-
ւարանական և փաստաբանական բոլոր կարողու-
թեամբս այդ դատին մէջ զձեզ անմեղ հանդիսա-
ցնելու և ձեր կինն բանգարող ինկու:

Պաղտասար. — Նորացուցիչ սէպ յանցանա-
ցին չառ կարեւորութիւն մ'առ:

Օգտէն. — Իմ պարտքս պիտի ըլլայ զօրաւոր և
հասարակապետութեամբ ջանքսնիկ նորացուցիչ դէպքեր:

Պաղտասար. — Ետնադիմ եմ:

Օգտէն. — Ի տեսութիւն: (Կերպ):

Օգտէն. — Ի տեսութիւն: (Կերպ):

Օգտէն. — Ի տեսութիւն: (Կերպ):

Օգտէն. — Ի տեսութիւն: (Կերպ):

Օգտէն. — Ի տեսութիւն: (Կերպ):

մեր մեծապատիւ իրաւագէտը: Եթէ թոյլ բերան
ու ապուշ մարդ մ'ըլլալի՝ տարակոյս չկար որ
յանցանքն վրաս ծանրացնել պիտի ուզէր և բուն
յանցաւորն արդարացնել պիտի աշխատէր: Անա-
ռակ կինն մարդու աղաւթի պիտի դառնար, որով-
հետեւ նորացուցիչ դէպք յանցանաց ունի եղեր,
որովհետեւ այդ նորացուցիչն դադարիւրէն չ'ընտա-
րէն, յունարէն, ալմաներէն ու անգլիերէն ալ
ունի՝ եղեր, որովհետեւ սիրելու զիրար զարմա-
սիրած չէ եղեր, այլ դիպուածով սիրած է եղեր,
որովհետեւ սիրածը ձեր տղան չէ եղեր, որովհե-
տեւ չար նպատակաւ սիրած չէ եղեր, ալ բարի
նպատակաւ սիրած է եղեր, բարեկարգութիւն
մը բնուած համար սիրած է եղեր. որովհետեւ...
ի՛նչ գիտնամ, այս որովհետեւներուն վերջը չգտ-
նոր, և բոլոր այս որովհետեւներն այդ լիբերալ, այդ
անհաւանաբար կնոջ, այդ դժգոհային էակին ան-
մեղութիւնն է անպարտապան եղեր: Խեղճիդ պը-
տուէր սիրեմ, տէր փառապան, մենք ալ կը
հասկնանք քիչ մը փաստաբանութենէ, մենք
ալ քեզի չափ Զէն Հոգեւոր խառնած ենք ժամա-
նակին: Բանաւել նորացուցիչ բաներ կ'ընտաներէն
չենք: Ոչ ոքն չ'ունի հաշիւ հայր ալ մայրն էր, չ'ա-
նորէր կ'երթային իրեն խելք սորվելու, մեծ հաղիւ
ալ ինկուցի էր, մենք ցեղով անասնի ենք, բնական
նէն փաստաբան ենք և անմեղապէս կը հասկնանք
թէ որո՛ւ քովն է իրաւունքը...:

Օգտէն. — Ի տեսութիւն: (Կերպ):

Օգտէն. — Ի տեսութիւն: (Կերպ):

Տ Ե Ս Ի Լ 2.

ՊԱՆՏՈՒՄ ԵՆ ԱՆՈՅԾ

ԱնոյՇ. — Ա՛լ չեմ կրնար հանդուրժել անարգանացդ . . . :

Պաղսասար. — Տակաւին երես ունի՞ս դիմացս ելնելու :

ԱնոյՇ. — Եւ կ'ուզեմ որ հիմա անմիջապէս բաժնուլինք :

Պաղսասար. — Եթէ քիչ մը խիւղ ու ամօթ ունենայիր՝ պիտի երթայիր սենեակիդ մէջ մազերդ փեթտելու և . . .

ԱնոյՇ. — Ինչո՞ւ մազերս փեթտեմ եղբր . . . մանաւանդ թէ մազերուս անուշահոտ իւղեր պիտի քսեմ ապերախտ մարդու մը ձեռքէն փրկուելուս համար : Ափսո՛ս, բիւր ամսո՛ս քեզի բարձր դասու ընկերութեանց մէջ մտցնելուս համար. կարգուած ժամանակդ չէնքով շնորհքով բարեւ մը տալ չէիր գիտեր. աւանդ այն ջանից զոր դըր վրադ գլուխդ շտկելու, մարդու պէս հագուեցընելու համար. աւանդ այն հոգեբուն զոր բարձի քեզի պարել սորվեցնելու համար, կարգուած տալիդ չիտկէ-չիտակ քալել անգամ չէիր գիտեր. ափսո՛ս, ափսո՛ս իմ զոհողութեանցս . . . հետս կարգուելէդ ի վեր է որ քիչ մը մարդ ճանչցար, առաջ լայն վարտիքովդ ու երկար վերարկովդ խոհարար կը նմանէիր, այնպէս որ ամենքը Պաղսասար աղբար կը կանչէին քեզի, և այսօր որ

քիչ մը մարդու կարգ անցար, ևս անառակ եղայ, անպատիւ եղայ, այնպէս չէ՞ . . . :

Պաղսասար. — Մեր ցեղը քիչ մը ապերախտ է . . . :

ԱնոյՇ. — Ինձի պէս կնիկ մը քեզի համար շատ էր ու ծանր, գիտէի որ չպիտի կրնայիր տանիլ զիս, որովհետեւ դարուս լուսաւորութեան ու գին ըմբռնած չէիր, որովհետեւ կինն իբրեւ ստրուկ կը նկատէիր, այս ամենը գիտէի, բայց կը համբերէի, անխիղճով միայն այն օրն ուր խօսք տուի քեզի հետ ամուսնանալու :

Պաղսասար. — Բարով խերով չտալիր . . . :

ԱնոյՇ. — Դրացիներս կը ջանային համոզել զիս որ չկարգուեմ հետդ, այն փառի կտորին հետ ի՞նչպէս պիտի ապրիս կ'ըսէին, իսկ ես կը պատասխանէի իրենց թէ նշանածս աղէկ մարդ էր :

Պաղսասար. — Բարով խերով չըլլայի . . . :

ԱնոյՇ. — Ամուսնանալէս վերջը քանիններ ըսին ինձ թէ այդ աւանակին հետ ի՞նչպէս ժամանակ կ'անցունես. և ես պաշտպանեցի այն ատեն քեզի, պատասխանելով անոնց թէ ամուսինս խելացի մարդ է :

Պաղսասար. — Այդ քանիններն են աւանակներ . . . և դու չես խպնիր ասանկ խայտառակ խօսքեր ընելու . . . :

ԱնոյՇ. — Բնաւ չեմ մոռնար, օր մը քու բարեկամներէդ մին ըսաւ թէ «Սիրտդ չկոտրի, Պաղսասարն աղէկ մարդ է, բայց կոշտ է, հետը խօսք չըլլար բնաւ» : Այս խօսքին վրայ տունդ քարձեր եմ և երկու ժամ նստեր, լացեր եմ : Ոմանք ալ չգիտնալով որ կինդ եմ — որովհետեւ չկայ

Պաղտասար. — Այո՛, այո՛:

Կիպար. — Պարտաւոր էիր նախ կինդ կան-
չել ...:

Անոյշ. — Պաղ արեամբ խօսիլ ...

Կիպար. — Գործն իրմէ ստուգել ...

Անոյշ. — Առանց բարկանալու ...

Կիպար. — Եւ եթէ իրօք սիրական մ'ունի...

Անոյշ. — Ներել ու խրատել ...

Կիպար. — Որ ուրիշ անգամ ...

Անոյշ. — Ասանկ պակասութեան մէջ չգըտ-
նուի ...

Կիպար. — Եւ եթէ երկրորդ անգամ գտնուի...

Անոյշ. — Երկրորդ անգամ ներել ...

Կիպար. — Խրատել, յորդորել ...

Անոյշ. — Եւ ըսել թէ աղէկ բան չէ ...

Կիպար. — Սիրական մ'ունենալը ...

Անոյշ. — Ուրիշ սիրականներ ալ ունենալու
կ'առաջնորդէ ...

Կիպար. — Եւ թէ շատ սերականներ ունե-
նալն ...

Անոյշ. — Հաճոյ չթուիր ամուսիններուն ...

Կիպար. — Վերջապէս շարունակ բարոյախօ-
սելով ...

Անոյշ. — Յորդորելով ...

Կիպար. — Համոզելով ...

Անոյշ. — Խրատելով ...

Կիպար. — Զախելով ...

Անոյշ. — Շոյելով ...

Կիպար. — Սպառնալով ...

Անոյշ. — Ներելով ...

Կիպար. — Տան պատիւն պահելու է ...

Անոյշ. — Եւ տան պատիւն ալ ասանկ կը պահ-
ուի ...

Կիպար. — Բոլոր աշխարհին ըրածը այս է...

Անոյշ. — Մեր հօրէն ու մօրէն տեսածն ալ
այս է ...

Կիպար. — Եւ ոչ թէ ...

Անոյշ. — Կրակ կտրիլ ...

Կիպար. — Փաստարաններու դիմել ...

Անոյշ. — Խորհուրդ հարցնել ...

Կիպար. — Բաժանում պահանջել ...

Անոյշ. — Դատարաններու մէջ խայտառակ-
ուիլ ...

Կիպար. — Ամենուն բերանն իյնալ ...

Անոյշ. — Մատի վրայ փաթտուիլ ...

Կիպար. — Բարեկամաց երեսէն իյնալ ...

Անոյշ. — Տանը դռները զոցել ...

Կիպար. — Ընտանիք մը կործանել ...

Անոյշ. — Վերջէն զղջալ ...

Կիպար. — Կնիկս կ'ուզեմ ըսել ... (Անոյշ
եւ Կիպար խօսքերն այնչափ շուտ կ'առնեն իրարու
բերնէն որ Պաղտասար երկուքին մեջեղ կեցած մի-
ջոց չգտնէր խօսեալը:)

Անոյշ. — Զկրնալ առնել ...

Կիպար. — Լալ ...

Անոյշ. — Ողբալ ...

Կիպար. — Արտասուել ...

Անոյշ. — Հառաչել ...

Կիպար. — Աշխարհել ...

Անոյշ. — Կոծել ...

Կիպար. — Ո՞ր մէկն ըսեմ ...

Անոյշ. — Ո՞ր մէկն համբմ ...

Տ Ե Ս Ի Լ Թ.

ՆՈՅՆԻ ԵՆ ՕՒՍԷՆ

Օգսեհ. — Շատ յանդգնութիւն ցոյց կուտաք, տիկին, ձեր անդորրութեան խանգարման պատճառ եղող անձն ձեր քովն պահելով նոյն իսկ այն վայրկեանն ուր անհաւատարմութեան յանցանքով ամբաստանած դատարան ներկայանալու կոչնագիր պիտի ընդունիք: Փոխանակ արդարանալու միջոցներ փնտռելու ձեր գործած ոճիրն հաստատելու ապացոյցներ կ'որոնէք: Մեծ յանդգնութիւն...

Կիպար. — Արդարանալու պէտք չունի, որովհետեւ յանցանք չունի...

Օգսեհ. — Եւ դուք բնտանիք մը փճացնելու աշխատելէն ու յաջողելէն ետքը տակաւին կը համարձակի՞ք ձեր լրբութիւնն աւելի առաջ տանելու:

Կիպար. — Շատ առաջ կ'երթաք:

Օգսեհ. — Ընդհակառակն, ես կը մնամ. դուք իրմէ շատ աւելի յանցաւոր էք, որովհետեւ դուք գայթակղեցուցեր էք զինքն, հետեւաբար իրմէ շատ աւելի ծանր պատժոյ պիտի դատապարտուիք:

Կիպար. — (Խնդալով) Կը խնդրեմ, գիժացէ՛ք քիչ մը Տէր փաստաբան...:

Օգսեհ. — Կը ծաղրե՞ս... դու միայն պիտի պատժուիս և պիտի աշխատիմոր տիկինն բնաւ յանցանք չունենայ. այնպիսի դարձուածք մը պիտի տամ դատաւարութեանս որ բոլոր յանցանքը քու վրայ ծանրանայ և տասը տարի բանտարկութեան դատապարտուիս:

Կիպար. — Մեղք եմ, (խնդալով) չորս տարուան դատապարտել տուէք...:

Օգսեհ. — Դուքս հրամմէ՛ և մինակ թող զիս պաշտպանեալիս կնոջը հետ:

Կիպար. — Ո՛չ:

Օգսեհ. — Պաշտպանեալիս կինն իմ կինս ըսել է, դուքս ելի՛ր:

Կիպար. — Իմ հոգիս է այն... կը նախանձիմ:

Օգսեհ. — Ձեր խոստովանութեան հարկ չկայ, արդէն ապացուցուած և հաստատուած է այն. դուքս ելի՛ր և մի՛ ստիպեր զիս խիստ միջոցներու դիմել:

Կիպար. — Ո՛չ:

Անոյ՛՛. — Կը խնդրեմ, մի՛ կռուիք ինձի համար:

Օգսեհ. — Հարկ անհրաժեշտ է որ դուքս ելնէ անպատճառ, փաստաբանական պարտքս կը պահանջէ որ քիչ մ'առանձին մնամ ձեզի հետ:

Կիպար. — Իմ պատիւս ալ կը պահանջէ որ բնաւ առանձին չմնաք անոր հետ:

Օգսեհ. — Ի՞նչ կը նշանակէ այս ընդդիմութիւնը...:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ.

ՆՈՅՆԻ ԵՆ ՊԱՂՏԱՍԱՐ

Պաղտասար. — Ի՞նչ է... ի՞նչ կայ...:

Օգսեհ. — Այո՛, առանձին տեսակցութիւն մ'անհրաժեշտ պէտք է:

Կիպար. — Առանձին տեսակցութիւն մը բնաւ հարկաւոր չէ:

Պաղտասար. — (Առ Կիպար) Անիկայ փաստաբան է, խիստ մի՛ խօսիր հետը:

Կիպար. — (Հրեոյ Պաղտասար) Դուն մի՛ խառնուիր, խնդիրը ուրիշ կերպարանք առած է:

Օգսէն. — Փոխանորդիս կիներն է, ինչո՞ւ թոյլ չես տար որ հետը խօսիմ երկու վայրկեան:

Պաղտասար. — (Առ Օգսէն) Ան ալ բարեկամ է, մի՛ վշտացնիր...

Օգսէն. — (Հրեոյ Պաղտասար) Խնդիրը քեզ մէ ելած է, դուն մի՛ խառնուիր մեր գործին: (Առ Կիպար) Դուրս պիտի ելնէք, եթէ ոչ...:

Պաղտասար. — (Առ Կիպար) Դիշ մը դուրս ելիր, նայինք, ի՞նչ պիտի ընէ...:

Կիպար. — (Հրեոյ Պաղտասար) Դուրս պիտի չեկնեմ բնաւ և կը հրամայեմ որ դուն ելնես դուրս...:

Օգսէն. — Հիմայ իմաց կուտամ առ որ անկ է:

Կիպար. — Երթաս բարով:

(Պաղտասար մէյ մը Կիպարին եւ մէյ մը Օգսէնին կ'երթայ եւ խօսիչ կ'ուզէ մեջերնին համաձայնութիւն գոյացնելու համար, եւ երկուքն ալ հրռեալ կը մերժուի այն տեսիլին միևեք վերջը):

Օգսէն. — Ի պարտ ու պատշաճ անօրէնութիւն:

Կիպար. — Կոնտիկ տեսնեմ,

Օգսէն. — Հետեւաբար և բնականաբար հետեւանքն չկրնար նպատաւոր ըլլալ քեզի համար:

Կիպար. — Բարեկամիս կիներն առանձին ձգելու եմ եղեր մեր մեծապատիւ փաստաբանին հետ:

Օգսէն. — Իմ նպատակս բարի է... (Առ Պաղտասար որ ուժով կը փաշեր թեւեն) Գնա՛ սրկէ, Աստուածդ սիրես, դուն ի՞նչ քիթդ կը խօթես այս խնդրոյն մէջ. թո՛ղ տուր որ խօսիմ:

Կիպար. — Թող տուր որ փաստաբանէ, փաստաբանական պարտքը կը պահանջէ եղեր որ առանձին տեսակցութիւն մ'ունենայ եղեր պաշտպանական կնիքը հետ: (Առ Պաղտասար որ ձեռքով Կիպարին քերակը զոցել կ'ուզէր) Դու ի՞նչ կը խառնուիս մեր գործին, քեզի ի՞նչ, մենք կը կռուինք, կը հաշտուինք... քեզի բան մըսո՞ղ կայ. գնա՛ նանգլատդ նայէ:

Պաղտասար. — Թող չեն տար որ խօսիմ... հիմա յիտի ձայնիմ...:

Օգսէն. — (Առ Պաղտասար Դառչ ինձի չը յանձնեցի՞ր...:

Պաղտասար. — Այո՛:

Օգսէն. — Կի՞նդ:

Պաղտասար. — Այո՛:

Օգսէն. — Բանդ գնա՛ ուրեմն և մի՛ խառնուիր փոխանորդիդ գործերուն:

Պաղտասար. — Բայց... (Անոյ եւ Կիպար կը մեկնին):

Օգսէն. — Շատ լաւ, բայց գիտցիր որ չարաչար պիտի պատժուիս Պ. Կիպար. (դունեն պրոտրով) տառներկու տարի բանտարկութիւն պիտի քաշես և յետոյ... յետոյ... ան ալ վերջը կը խորհինք:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ա.

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԵՆ ՕԳՍԷՆ

Պաղտասար. — Վաղելով հեւալով եկայ լսելու համար կարեւոր յայտնութիւններն զոր ունիք եղեր ինձի ընելու. կռւէն գլուխ չվերուցիք որ...:

Օգսէն. — Անպիտան քեզի, կեցիր դուն, կը սորվեցնեմ քեզի փաստաբանի մը հետ վարուելու եղանակը:

Պաղտասար. — Սա կարեւոր յայտնութիւններն...:

Օգսէն. — Անդգամ քեզի, ինձի հետ առանձին չե՞ս ձգեր Անոյշը ... մի՛ ձգեր, վերջը կը տեսնես:

Պաղտասար. — Պիտի ըսէ՞ք սա կարեւոր յայտնութիւններն...:

Օգսէն. — (Դեպի դուռը դառնալով). Լիրբ, ես պատուաւոր մարդ եմ, քեզի հետ խօսելու իսկ չէի զիջաներ ... (Մեկին ի մեկ դուռը վազելով եւ պոսալով) Սրիկա՛յ, ո՞վ կարծեցիր դուն ինձի, որ թող չտուիր քիչ մը տեսակցել տիկին Անոյշի հետ, քեզի պէս, անպատիւ կարծեցիր, քեզի պէս որ մտերիմ բարեկամիդ կնոջը հետ գաղտնի յարաբերութիւններ կը հաստատես, խեղճ կինը կը գայթակղեցնես, կը մոլորեցնես, հետը ուրիշին տունը կ'երթաս եւ ժամերով կը խմես, կ'երգես, կը պարես. ինքզինքդ գիտցար զիս, լիրբ թշուառական, վատ...:

Պաղտասար. — Բարկութիւնը չանցաւ որ սա կարեւոր յայտնութիւններն իմանայինք:

Օգսէն. — Օձի պէս կը սողսկիք ամէն տուններու մէջ եւ որ անէն որ ելնէ՛ք, այն տանն պատիւն ու խաղաղութիւնն ալ ձեզի հետ մէկտեղ կ'ելնեն, խաբեբայներ, դաւաճաններ...:

Պաղտասար. — Կ'աղաչեմ, հերիք է ա՛լ... սա կարեւոր յայտնութիւններն...:

Օգսէն. — Եթէ իշխանութիւն ունենայի՝ չըզթայներու տակ կ'ոչնչացնէի ձեզի պէս երիտասարդները: Ի՞նչ պատիւ կրնայ ունենալ քեզի պէս աւարած մ'որ տասը տարիէ ի վեր մտերիմ բարեկամիդ Պաղտասարին կինը կը սիրես, տասը տարիէ ի վեր:

Պաղտասար. — Պաղտասարի՞ն ... Ի՞նչ կը լըսեմ ... տասը տարիէ ի վե՛ր...:

(Օգսէն. — Ապուշին մէկը գտեր ես եւ ուղածիդ պէս խաղացեր ես, նենգաւոր:

Պաղտասար. — Ուրիշ Պաղտասար է... մէկէն ի մէկ կարծեցի թէ ես եմ ու...:

Օգսէն. — Եթէ ես ըլլայի Պաղտասար աղբարին տեղ, գքեզ բզիկ բզիկ կ'ընէի...:

Պաղտասար. — Պաղտասար աղբար ըսաւ... չեմ հասկնար...:

Օգսէն. — Ինքնիրմէ անցած ու ցնդած մարդ մը խաբելը դժուար չէ. եկո՛ւր զիս խաբէ. թշուառական, չուսուական:

Պաղտասար. — Սա Պաղտասար աղբարն ո՞վ է արդեօք... Ի՞նչ աւանակ մարդ է եղեր...:

Օգսէն. — Եւ սակայն օրինաց ամենէն խիտ տրամադրութեանց համաձայն դատաւարտել պիտի

տամ զքեզ իբրեւ ոճրագործ և պիտի ջանամ փրկելի տիրին Անայը...

Պաղսասար. — (Պոստով) Հերիք, պարոն փաստաբան, հերիք, մօտ եկուր որ զիրար հասկընանք... սա կարեւոր յայտնութիւններն զրուցէին:

Օգսէն. — Յայտնութիւններ մնաց ընելու... ամեն բան յայտնուեցաւ արդէն, կնկանդ սիրականը Կիպարն է...

Պաղսասար. — Կիպար՝ ըսիր:

Օգսէն. — Այո՛, Կիպար: Սակայն հանդարտէ, անոր քթէն բերնէն պիտի հանեմ բոլոր բրածները: Արդէն շատոնց ի վեր քէնով էի հետը և բնաւ չէի ակորժեր բռնած ընթացքէն. առիթը ներկայացաւ որ փաստաբանութեան բոլոր թոյնները թափեմ վրէժս լուծելու համար իրմէ: Օ՛հ ուրեմն, գործի սկսինք: Նախ և առաջ՝ իմ ապառնի աշխատութեանցս փոխարէն հատուցանելի վարձուց քանուկութիւնն որոշենք: Մենք փաստաբաններս սովորութիւն ունինք երեք վճարումով ընդունիլ մեր վարձքը. առաջին վճարումը կը կատարուի գործին սկիզբը, երկրորդը տեղի կ'ունենայ գործին միջոցը, երրորդը՝ գործին կատարածը...

Պաղսասար. — Կիպարն է ըսիք:

Օգսէն. — Հետեւաբար պարտաւոր էք նախ յիսուն ոսկի վճարել, յետոյ միջոցին յիսուն ոսկին և ետքը կատարածին յիսուն ոսկին, ամբողջ գումար հարիւր յիսուն ոսկի որ չնչին գումար մ'է անհաւատարիմ կնիկէ մը բաժնուելի յաջողելու համար: Կը յուսամ թէ գուք անմեղ պիտի ելնէք դատարանէն և ձեր հակառակորդը պիտի կրէ

արժանաւայել պատիժն. իսկ եթէ բոլոր ջանքերուս հակառակ չկարենանք մեր յուսացած արդիւնքն ձեռք բերել, այն ատեն ալ իրաւունք պիտի ունենամ իմ հարիւր յիսուն ոսկուց գումարն պահանջելու, բոտ որում աշխատութիւնս միշտ աշխատութիւն է...

Պաղսասար. — Սխալ չհասկնամ, կարծեմ Կիպար ըսիք, այնպէս չէ՞:

Օգսէն. — Այո, Կէն ինի Կի, պէ այք բէ պար Կիպար...:

Պաղսասար. — Այ թշուառական... որո՞ւ մտքէն կ'անցնէր... ու տալը տարիէ ի վեր կը սիրէ եղեր...:

Օգսէն. — Այո՛:

Պաղսասար. — Ո՞վ կը հաւատար:

Օգսէն. — Ի՞նչ պիտի պատասխանէք առաջարկութեանս:

Պաղսասար. — Ի՞նչ պատասխանեմ... ապրիս, Կիպար, ապրիս...:

Օգսէն. — Պատասխանելու է որ ըստ այնմ գործի սկսինք կամ չսկսինք:

Պաղսասար. — Ապրիս, շատ ապրիս, Կիպար:

Օգսէն. — Հարիւր յիսուն ոսկի մեծ գումար մը չէ անհաւատարիմ սրտակիցէ մը և վատ մտերիմէ մը բաժնուելու համար:

Պաղսասար. — Այդ գումարով երեք կլին կ'առնուի, եղբայր:

Օգսէն. — Իրաւունք ունիք, կլին մ'արձակելն աւելի սուղ է քան առնելը:

Պաղսասար. — Դոնէ վստահ էք թէ պիտի չահինք դատար:

Օգտեմ. — Շատ վատահ եմ. նրբացուցիչ դէպք
յանցանաց չունին բնաւ:

Պաղտասար. — Լաւ. բաւական է որ բաժնուծիմ
սա սատանայ կնիկէն:

Օգտեմ. — Աճապարեցէ՛ք ուրեմն առաջին վը-
ճարումն ընելու, որպէս զի նախնական գործողու-
թիւններն աւարտենք: Ինչպէս գիտէք այս գոր-
ծողութիւններն քիչ մը երկար են. աղերսագիրը
նախ նախագահին կը մատուցուի որ նախաձեռ-
նութեան ատենը կը յղէ, նախաձեռնութեան
ատենը ձեռնհասութեան ատենը կը յղէ, ձե-
ռնհասութեան ատենը յարաբերութեան դիւանը
կը յղէ, յարաբերութեան դիւանը խմբագրութեան
դիւանը կը յղէ. խմբագրութեան դիւանը իրաւա-
սութեան դիւանը կը յղէ, իրաւասութեան դիւանը
տնտեսական դիւանին, տնտեսական դիւանն ու-
սումնական դիւանին, որմէ կ'երթայ Դա-
տաստանական խորհրդոյ որ խնդիրը քննելու
համար յանձնաժողով մը կը կազմէ, այս յանձնա-
ժողովն ալ խնդիրն ուսումնասիրելու համար մաս-
նաժողով մը կը կազմէ որ մասնախումբ մը կը
կազմէ խնդիրը մանրամասնօրէն սերտելու և տե-
ղեկագրելու համար, այս մասնախումբն ալ օժան-
դակ մասնախումբ մը կ'ընտրէ որպէս զի իրեն օգ-
նէ, այս օժանդակ մասնախումբն ալ իւր ճիւղերը
կ'ունենայ խնդիրն իւր բոլոր ճիւղերովը քննելու
համար և այս ճիւղերուն իւրաքանչիւրն ալ մէյմէկ
մասնաճիւղեր կ'ունենայ որք խնդիրն իւր մասնա-
ճիւղերովը քննելէն վերջը կը յանձնեն իրենց ճիւ-
ղին, ճիւղն օժանդակ մասնախումբին, օժանդակ
մասնախումբն՝ մասնախումբին, մասնախումբն

մասնաժողովին և այսպէս խնդիրը կ'երթայ հոն՝
ուսկից ճամբայ ելած էր, յետոյ նորէն կուգայ
Դատաստանական խորհրդոյ ուր կը կատարուի
դատաւարութիւնը: Երթանք...:

Պաղտասար. — Աս ի՞նչ երկար ճամբորդու-
թիւն է...:

Վերջ առաջին արարքին

ԱՐԱՐԻԲ ԵՐԿՐՈՐԳ

(Թասրոնը կը ներկայէ միտելոյն արահն: Աջ կողմը սեղան մը՝ կանաչ աստիով ծածկուած ու պզտիկ զանգակ մը, կաղանկար, բուռք եւ գոյգ որուած են սեղանին վրայ:)

Տ Ե Ս Ի Լ Ա.

ՊԱՂՏԱՍԱՐ յետոյ ՕԳԱՆՆ

Պաղտասար. — Կինս անհաւատարիմ գտնուած է իւր պաշտօնին մէջ. իւր անհաւատարմութիւնն հաստատուած է. հետեւաբար և բնականաբար հարկ է որ բաժնուինք իրարմէ և ըստ օրինի արտօնէք զիս ուրիշ կին մ'առնելու: Կինս անհաւատարիմ գտնուած է իւր պաշտօնին մէջ. իւր անհաւատարմութիւնն հաստատուած է. հետեւաբար և բնականաբար հարկ է որ բաժնուինք իրարմէ և ըստ օրինի արտօնէք զիս ուրիշ կին մ'առնելու: Կինս անհաւատարիմ գտնուած է իւր պաշտօնին մէջ. իւր անհաւատարմութիւնն հաստատուած է. հետեւաբար և բնականաբար հարկ է որ բաժնուինք իրարմէ և ըստ օրինի արտօնէք զիս ուրիշ կին մ'առնելու: Ահա Դատաստանական Խորհրդոյ առջեւ իմ ընելիք խօսքերս, ո՛չ բառ մ'աւելի, ո՛չ բառ մը պակաս. այսինքն՝ կինս անհաւատարիմ գտնուած է իւր պաշտօնին մէջ. իւր անհաւատարմութիւնն

հաստատուած է. հետեւաբար և բնականաբար հարկ է որ բաժնուինք իրարմէ և ըստ օրինի...:

Օգսէն. — (Մտնելով) Դատաստանական Խորհրդոյ անդամներն տեսայ, չէ՞ղ ի հոս կը յառաջանան. դատք աղէկ սորվեցա՞ր:

Պաղտասար. — Զուրի պէս. կինս անհաւատարիմ գտնուած է...:

Օգսէն. — Լաւ: Խրատներու համաձայն շարժելու ես:

Պաղտասար. — Այո՛:

Օգսէն. — Մազ մը խտորեղու չէ այն ճամբէն, զոր ցոյց տուի:

Պաղտասար. — Ո՛չ:

Օգսէն. — Այս եղանակաւ միայն կրնանք յաջողիլ:

Պաղտասար. — Հարկաւ:

Օգսէն. — Եթէ ուրիշ ընթացք մը բռնես՝ դատք կը կորուսես:

Պաղտասար. — Անտարակոյս:

Օգսէն. — Դատարներն կրնան քեզի պատ ի պատ հարցումներ ուղղել զքեզ ծուղակի մէջ ձգելու համար. դուն անոնց հարցումներուն պիտի պատասխանես այն խօսքերով միայն զորս սորվեցուցի քեզ:

Պաղտասար. — Այո՛: Կինս անհաւատարիմ գտնուած է իւր պաշտօնին մէջ. իւր անհաւատարմութիւնն հաստատուած է. հետեւաբար և բնականաբար հարկ է որ բաժնուինք իրարմէ և ըստ օրինի արտօնէք զիս ուրիշ կին մ'առնելու:

Օգսէն. — Կեցցես:

Պաղտասար. — Շատ պատիւ պիտի ընեմ ի-

րենց, որդէս զի դատոս աղէկ քննեն. խաճուէ,
գինի, անուշ, օղի, օշարակ...

Օգսեմ. — Կարծեմ կուգան ... եկան:

S E U I L F.

ՆՈՅՆԻ ԷԼ ՓԱՅԼԱԿ, ԵՐԿԱԹ, ՍՈՒՐ (Դրան առջեւ)

Փայլակ. — (Առ Երկար) Մտէ՛ք, կ'աղաչեմ:

Երկար. — (Առ Սուր) Կը խնդրեմ, անցէ՛ք:

Սուր. — (Առ Փայլակ) Առաջ դուք մտէք:

Փայլակ. — Ինձի չվայելի ձեզմէ առաջ մըտնել:

Երկար. — (Առ Փայլակ) Պատշաճից օրէնքը կը պահանջէ որ ամենէն ետքը ես մտնեմ:

Սուր. — (Առ Երկար) Բնաւ երբէք, չենք ընդունիր:

Փայլակ. — (Առ Սուր) Դուք մտէք ուրեմն նախ և առաջ:

Սուր. — (Առ Փայլակ) Ձեմ ընդունիր, դուք ինձմէ նախապատու էք:

Փայլակ. — (Առ Սուր) Ձեր ազնուութիւնն է որ այսպէս կարծել կուտայ ձեզ:

Սուր. — (Առ Փայլակ) Ձեր ազնիւ զգացումներն են որ այդպէս խորհիլ կուտան ձեզ:

Փայլակ. — (Առ Սուր) Ձեր առ իս ունեցած համակրութիւնն է որ այնպէս խօսիլ կուտայ ձեզ:

Սուր. — (Առ Փայլակ) Ձեր զգացմանց փափկութիւնն է որ ...

Երկար. — (Առ Սուր) Ժամանակ չանցունենք, մտէ՛ք, կ'աղաչեմ:

Սուր. — (Առ Երկար) Դուք մտէք:

Երկար. — Ո՛չ, թո՛ղ Տէր Սուրը մտնէ:

Սուր. — Ո՛չ, թո՛ղ Տէր Փայլակը մտնէ:

Փայլակ. — Ո՛չ, ես կարգս գիտեմ:

Սուր. — Երեքնիս մէկէն մտնենք, ճ'ն: (Երեքը մեկեւ կը մտնեն եւ սեղանին առջեւ կուգան):

Փայլակ. — Նստելու համար ալ ժամանակ չանցունենք, կ'աղաչեմ: (Կը նստին):

Սուր. — (Առ Օգսեմ) Կարծեմ յայտարարուեցաւ ձեզ թէ ամուսնական դատերու մէջ փոխանորդութիւն չընդունուիր:

Օգսեմ. — Այո՛, պիտի մեկնիմ: (Կը մեկնի, բարեկեղով Դաստաւանարան կորնորոյ անդամները):

Սուր. — Նախնական գործողութիւններ ունինք կատարելու. կրնաք դուրսը սպասել քիչ մը և ներս մտնել երբ զանգակին ձայնը լսէք: (Պաշտար գրոխը ծռելով կը մեկնի):

Փայլակ. — (Առ Սուր) Դուք չըսիք ձեր կարծիքը:

Սուր. — Ոչ, որովհետեւ վիճաբանութիւնն ընդմիջելու ստիպուեցանք:

Երկար. — Ասանկ խնդրոց մէջ նախապաշարումներու շատ կարեւորութիւն տալու չէ:

Փայլակ. — Այո՛ւ ամենայնիւ այլոց վկայութեանց յենով՝ վճիռ ալ արձակելու չէ:

Երկար. — Ես կուսակցական ոգւով չեմ շարժիր:

Փայլակ. — Ոչ ալ ես:

Երկար. — Խնդիրն սկզբունքի տեսակէտով քննելով բարկանալու իրաւունք չունէիք ինձի դէմ:

Փայլակ. — Սակայն դուք այնպիսի ակնարկ-
կութիւններ ըրիք որ արժանապատուութիւն վի-
րաւորելու բնութիւն ունէին. հասկցնել կ'ուզէիք
ինձ թէ կուրզկուրացի կը պաշտպանեմ այն կողմը:

Երկար. — Ամենեւին, չառ սխալ ըմբռնած էք
իմ խօսքերուս իմաստը: Ես ըսի պարզապէս թէ
ճերմակ գինին խնձորով կը խմուի, մինչդեռ սեր
դեղձով աւելի ակտրօթելի է քմաց:

Փայլակ. — Եւ աւելցուցիք թէ սե գինիով
խնձոր ուտողներն ճաշակէ զուրկ են:

Սուր. — Ըստ իս ճաշակի խնդրոց մէջ ճշմար-
տութիւնն միշտ ծակամուտ կը պահուբաի. հետե-
ւաբար երկու կողմն ալ կրնայ իրաւունք ունենալ:
(Սորոսէ խախուէ կը հրաւնցնէ):

Փայլակ. — Իրաւունք ունէի ուրեմն երբ կը
պօռայի թէ ճաշակի խնդրոց մէջ վճիռ արձակելն
աշայտութիւն է:

Երկար. — Ոչ. ես կը պնդեմ միշտ թէ դեղ-
ձով ճերմակ գինի չի խմուիր:

Փայլակ. — Ես ալ չեմ դադրիր պօռալէ թէ
խնձորով ճերմակ գինի խմելու արամադիր ոչ քիմք
ուրիմ, ոչ ստամոքս...:

Երկար. — Իրաւունք ունիք, և ես ալ կը ջա-
նայի զձեզ համոզելու թէ ըստ ձեր քմաց ուրիշին
քիմքը դատելու իշխանութիւն չունէիք:

Պաղտատար. — (Դրան աղջեւ) Կարծեմ գան-
գակի ձայն մը...

Սուր. — Ո՛չ, նախնական գործողութիւններն
չաւարտեցան տակաւին: (Պաղտատար կը մեկնի):

Փայլակ. — Ոչ ալ պարտաւոր էի իմ քիմքս
ձեր քմաց համաձայնեցնել:

Երկար. — Անտարակոյս. որչափ քիմք այն-
չափ գինի:

Փայլակ. — Որչափ խնձոր այնչափ քիմք:

Երկար. — Բայց մեծամասնութիւնը...:

Փայլակ. — Մեծամասնութիւնն իմ քովս է:

Երկար. — Ոչ:

Փայլակ. — Այո՛:

Սուր. — Կ'աղաչեմ, փակեցէ՛ք այս խնդիրն:

Երկար. — Ո՛ւր լսուած է, եղբայր, ճերմակ
գինիով դեղձ ուտելը:

Պաղտատար. — (Դրան աղջեւ) Մտնե՛նք:

Փայլակ. — (Ո՛սք ելնելով) Ինչո՞ւ կ'աճապարէք,
ազգը մեզի ամսական չտար ձեր գործերը կարգադ-
րելու համար. մենք ազգասիրաբար, անձնանուի-
րաբար յանձն առած ենք հոս գալու և ձեր խն-
դիրը քննելու: Մենք գործի տէր մարդիկ ենք,
մենք գաւառներ ունինք որոնց ապրուստ և հագուստ
հոգալու պարտաւոր ենք, և այսօր մեր գործերն
երեսի վրայ թողլով եկած ենք հոս ձեր ամուսնա-
կան խնդիրը քննելու. մենք ձեր ծառան չենք,
հասկցա՞ք. մենք ձեր գերին չենք, հասկցա՞ք.
մենք ձեր ստրուկը չենք, հասկցա՞ք. դուք պար-
տաւոր էք մեզի երախտագէտ ըլլալ, սակայն մենք
ձեր երախտագիտութիւնն ալ չենք ուզեր, այլ կը
փափաքինք միայն որ ազատ թողուք զմեզ գոր-
ծելու. համբերեցէ՛ք ուրեմն որ լմնցնենք ատենա-
կան գործողութիւններն և ներս կանչենք զձեզ:
(Պաղտատար կը մեկնի): Ես ճերմակ գինի կը խմեմ,
եղբայր, օրէնքը կը դատապարտէ՞ ճերմակ գինի
խմողները:

Երկար. — Ինչո՞ւ դատապարտէ, սիրելիս:

Փայլակ. — Ի՞նչ կ'ուզես ուրեմն:

Սուր. — Վերջացուցէ՛ք: Ատեանը բացուած է: (Գրպանէն քուրքեր հանելով) Մեր գրասեղանի վրայ երեք թուղթ կայ: Առաջինն Տէր Կիպարի կողմէ արուած է: Այս թուղթով Տէր Կիպար կը բողոքէ Տէր Պաղտատարի կողմէն յերկրուած զրոպարտութեան մը դէմ և պատիւ կը պահանջէ. Տէր Կիպար ամբաստանուած է եղեր Տէր Պաղտատարի կնոջ սիրականն ըլլալու յանցանօք: Երկրորդն ըստորագրուած է տիկին Անոյշէն որ չկրնալով հանդուրժել էրկան կողմէ յաճախ տեղի ունեցող գանակոծութեանց և յայտնելով միանգամայն թէ վերջին գանակոծութեամբ իւր թեւն կտրած է՝ կը խնդրէ որ էրկն երաշխաւորութեան ներքեւ դրուի, երաշխաւորութիւն մ'որ ապահովէ տիկինն թէ չպիտի սպաննուի էրկէն: Երրորդն է Տէր Պաղտատարին որ իւր կնոջ անբարոյականութեան մէջ գտնուիլն յայտնելով կ'ուզէ որ արձակէ զայն և ուրիշ կին մ'առնու: Ըստ իս առաջնութիւն տալու է Տիկին Անոյշի խնդրագրոյն որ թէև երկրորդ է թուականի կարգաւ այլ առաջինն է ստիպողականութեան կարգաւ, ըստ որում մահու և կենաց խնդիր է: (Սողոմէ անուշ կը բերէ):

Երկար. — Այո՛, շատ աղէկ ամփոփեցիք խընդիրները:

Փայլակ. — Ամփոփում մ'որ ամեն ինչ մանրամասնօրէն կը պատմէ. համառօտ ընդարձակութիւն մը...:

Սուր. — (Զանգալը հնչեցնելով) Տէր Պաղտատար և Տիկին Անոյշ ներս գան:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ.

ՆՈՅՆՔ ԵՆ ՊԱՂՏԱՍԱՐ, ԱՆՈՅՆ (նախ քեւը կապած)

Սուր. — Նստեցէ՛ք: Տէր Պաղտատար, յանձնաժողովոյ անդամներս որ անգամ ենք նաև Դատաստանական Խորհրդոյ, կը փափաքինք լսել ձեր արդարացուցիչ փաստերն այն ընթացից մասին որով վարուած էք ձեր կնոջ հետ, ընթացք մ'որ գլխովին հակառակ է դարուս ոգւոյն, ընթացք մ'որ երբէք չկրնար արդարանալ քաղաքակիրթ աշխարհին առջեւ, ընթացք մ'որ պատուաւոր մարդու չվայլեր, ընթացք մ'որ կը դատապարտուի ամեն կարգի խիղճերէ, վերջապէս ընթացք մ'որ ամենուն ահ ու սարսափ կ'ազդէ: Ի՞նչ պիտի պատասխանէք Տէր Պաղտատար:

Պաղտատար. — Կինս անհաւատարիմ գտնուած է...

Սուր. — Լռէ՛: (Սողոմէ օշարակ կը բերէ):

Փայլակ. — Լեզուդ քեզի քաշէ:

Երկար. — Խորհրդարանական լեզուով խօսէ՛:

Սուր. — Ի՞նչ հարկ ստիպեց զքեզ ծեծել զինքըն և թեւը կտրել:

Պաղտատար. — Իւր անհաւատարմութիւնն հաստատուած է:

Սուր. — Խնդրէն դուրս կ'ելնէք:

Երկար. — Խնդրէն մի՛ շեղիր:

Փայլակ. — Խնդրէն մի՛ խոտորիր:

Սուր. — Եւ մի միայն քեզի ուղղուած հարցումներուն պատասխան տուր:

Պաղտասար — Հետեւաբար և բնականաբար հարկ է որ բաժնուէինք իրարմէ և ըստ օրինի արտօնէք զիս ուրիշ կին մ'առնելու :

Անոյշ. — Մեծապատիւ Տեարք, ես կը ներեմ իրեն, միայն կը խնդրեմ որ երաշխաւորութիւն մը տայ ապագային մէջ այսպիսի ընթացքի մը մէջ չգտնուելու համար :

Սուր. — Ի՞նչ վեհանձնութիւն :

Երկաթ. — Ձգացմանց ի՞նչ փափկութիւն :

Փայլակ. — Ի՞նչ հեղուկութիւն :

Սուր. — Եւ ասանկ ընտիր կիներն բարբաւրոսներու ձեռք կը մնան ընդհանրապէս : Վա՛հ, Տէր Պաղտասար, վա՛հ որ ասանկ կին մ'ունիս և երջանկութիւնդ չես դգար :

Պաղտասար. — (Մեկուսի) Եթէ չճաթիմ՝ աղէկ :

Սուր. — Այս վայրկեանէս աշխատէ՛ երաշխաւոր մը գտնել. եթէ ոչ այս տունը մտնելու չես :

Երկաթ. — Այո՛ :

Փայլակ. — Իմ կարծիքս ալ այս է :

Պաղտասար. — Կինս անհաւատարիմ գլուխուած է իւր պաշտօնին մէջ :

Սուր. — Քեզի քանի քանի անգամ ըսուեցաւ որ անձնականութեան չդարձնես խնդիրն :

Երկաթ. — Ի՛կարգ հրաւիրեցէ՛ք զինքն :

Պաղտասար. — Իւր անհաւատարմութիւնն հաստատուած է :

Փայլակ. — Խնդրէն դուրս խօսիլն արգելեալ է :

Պաղտասար. — Հետեւաբար...

Սուր. — Մի՛ խօսիր :

Պաղտասար. — Եւ բնականաբար...

Սուր. — Խօսք չունիս :

Պաղտասար. — Հարկ է որ բաժնուէինք իրարմէ...

Սուր. — Խիստ միջոցներ ձեռք առնելու պիտի ստիպուիմ :

Պաղտասար. — Եւ ըստ օրինի արտօնէք զիս...

Սուր. — (Զանգակն ուժգնակի հնչեցնելով) Լռէ՛...

Պաղտասար. — Ուրիշ կին մ'առնելու... կինս անհաւատարիմ...

Սուր. — Քանի մը վայրկեան դադար : (Անդամք սեղեակը կը փաշտէ) :

Պաղտասար. — Գտնուած է իւր պաշտօնին մէջ. իւր անհաւատարմութիւնն հաստատուած է. հետեւաբար և բնականաբար հարկ է որ իրարմէ բաժնուէինք և արտօնէք զիս ուրիշ կին մ'առնուլ :

Անոյշ. — (Բարձրաձայն) Այ... ա՛յ... ա՛յ... օգնութիւն...

Տ Ե Ս Ի Լ Դ.

ՆՈՅՆՔ ԵՒ ԿԻՊԱՐ

Սուր. — Ի՞նչ է, ի՞նչ եղաւ :

Անոյշ. — Ա՛հ... ա՛հ...

Փայլակ. — Ի՞նչ ունիք, տիկին :

Անոյշ. — Ա՛հ... սիրտս...

Երկաթ. — Ի՞նչ կ'ըզաք, տիկին :

Անոյշ. — Ա՛հ, ա՛հ, ա՛հ, սիրտս...

Սուր. — (Մեկուսի) Էրկանը ըսած խօսքերուն չկրցաւ հանդուրժել խեղճը և մարեղիք եկաւ վրան :

Անոյժ. — Ահ, ահ, ... մազ մնաց որ...

Սուր. — Որ...

Փայլակ. — Մազ մնաց որ... ի՞նչ:

Անոյժ. — Մազ մնաց որ... ա՛հ...

Երկաթ. — Որ... ի՞նչ պիտի ըլլար:

Անոյժ. — Որ...

Սուր. — Լաւ, որ... ի՞նչ...

Անոյժ. — Որ... ա՛հ... որ...

Երկաթ. — Որէն անդին չկրնար ըսել որ:

Փայլակ. — Մազ մնաց որ... վերջը:

Անոյժ. — Որ... որ... պիտի...

Սուր. — Պիտի... ի՞նչ...

Անոյժ. — Պիտի...

Սուր. — Ի՞նչ պիտի...

Անոյժ. — Խղճէր զիս, ա՛հ...

Կիպար. — Ի՞նչ անդթուծիւն:

Փայլակ. — Ի՞նչ բարբարոսութիւն:

Անոյժ. — Ա՛հ... ա՛հ... ա՛հ...

Երկաթ. — Տէր Պաղտատար, ձեր յանցանքն երթալով կը բազմապատկուի և ծանրակշիռ կերպարանք կ'առնու: Ի՞նչ իրաւունք ունիք վայրենաբար վարուելու այս խոնարհ ու համեստ կնոջ հետ: Ինչո՞ւ համար խղճել կ'ուզէք զինքը:

Պաղտատար. — Ո՞վ կ'ուզէ խեղդել զայն:

Սուր. — Դուք:

Պաղտատար. — Ե՛ս:

Փայլակ. — Ուրանա՞լ կը ջանաս:

Երկաթ. — Ամենուս առջեւ կատարուած իրողութիւն մ'է:

Սուր. — Եթէ մեր ներկայութեանն այսպէս գաղանաբար յօշոտել կ'ուզես զինքն, ո՞վ գիտէ ինչե՛ր չես ընէր առանձին եղած ժամանակնիդ:

Փայլակ. — Մեղք, մեղք, հազար մեղք, Տէր Պաղտատար:

Պաղտատար. — Սուտ է, սուտ... Ես իրեն դպած չունիմ:

Անոյժ. — Ա՛հ... ա՛հ...

Պաղտատար. — (Առանձին) Աս ի՞նչ դժոխս յին կնիկ է եղեր:

Անոյժ. — Ա՛հ... ա՛հ...

Սուր. — Յանուն մարդասիրութեան կ'աղաչեմ ձեզ, Տէր Կիպար, որ սա խեղճ կինն առնէք և սա սենեակը տանիք որ քիչ մը հանգստանայ. չէ՞ք տեսներ, նստելու կարողութիւն չունի: Կ'աղաչեմ քիչ մը խնամք տարէք:

Երկաթ. — Ես ալ կը խնդրեմ յանուն գթութեան որ քովէն չբաժնուիք զի մի գուցէ վայրենի գաղանն նորէն վրան յարձակի:

Փայլակ. — Կը յուսամ թէ մեր երեքին սիրոյն համար յանձն կ'առնէք այս նեղութիւնն:

Անոյժ. — Ա՛հ... ա՛հ...

Կիպար. — (Վարանկելով) Բայց ... կարծեմ թէ...

Սուր. — Վարանկելու ժամանակ չէ, կ'աղաչեմ չուտ ըրէք: (Կիպար վերցնելով Անոյշը կը քսնի:) Դուքը գոցեցէ՛ք:

Երկաթ. — Եւ դուն հոս պիտի մնաս, մինչեւ որ ելնենք, անպիտան:

Փայլակ. — Տեղէդ չպիտի երերաս, գաղան: (Սենեակը կը մտնէ:)

Սուր. — Հոս մեր ելնելուն պիտի սպասեն վայրենի: (Սենեակը կը մտնէ:)

Տ Ե Ս Ի Լ Է.

ՊԱՂՏԱՍԱՐ (Առանձին)

Ըսելիք չմնաց, առ բոլոր գոնեքը գոցեց :
Անպիտան, գազան, վայրենի եղայ. ինչո՞ւ, որով-
հետեւ անհաւատարիմ կ'ընէ մը բաժնուիլ կ'ուզեմ :
Սակայն ի՞նչ որ ըսեն, ի՞նչ որ ընեն միշտ իմս է
իրաւունքը. պիտի յայտնուի անշուշտ թէ այդ
լիբը կ'ընծ ո՛չ թեւր կոտորած եմ, ո՛չ ալ խղզել ու-
զած եմ զինքը : Չպիտի յուսահատիմ բնաւ և պիտի
աշխատիմ հաստատել թէ այդ կ'ինն խորամանկ է,
ստախօս է և անբարոյական. պիտի ջանամ, նոյն
խոյն մեծ կորուստներ ընելով բաժնուիլ այդ օձէն :
Մեր փաստարանէն ալ բան մը չհասկցայ որ ...

Տ Ե Ս Ի Լ Զ.

ՆՈՅՆ ԵՒ ՍՈՂՈՄԷ (Խոհանոցի հագուստով)

Սողոմե. — Ի՞նչ կայ, ի՞նչ եղաւ, ի՞նչ եղեր է...

Պաղտասար. — Ոչինչ :

Սողոմե. — Ի՞նչպէս ոչինչ ... զբաղիներն
դուռն ափ առին, ներս մտան ու խոհարան եկան
ինձ հարցնելու թէ ո՛վ մարեր էր : Մեր խոհանոցէն
ալ բան մը չլսուիր որ ... ո՛վ մարեցաւ ... չը-
լայ որ տիկինը մարի ... ո՛ւր է տիկինս ... տի-
կինս ո՛ւր է ... ինչո՞ւ չես պատասխաներ, տիկի-
նըս կ'ուզեմ ես ...

Պաղտասար. — Գլուխդ փարափ տիկինդ :

Սողոմե. — Ո՞ւր է տիկինը :

Պաղտասար. — Գործդ գնա՛, չիմայ ոտքիս
տակը կ'առնեմ գլուխդ ու հոգիդ կը հանեմ :

Սողոմե. — Բան մ'ալ չես կրնար ընել :

Պաղտասար. — Խոհանոցդ գնա՛ ու գործդ
նայէ՛ :

Սողոմե. — Ո՛չ :

Պաղտասար. — (Բարձրաձայն) Խօսքս մտիկ
պիտի ընե՞ս թէ ոչ :

Սողոմե. — (Պոսպոյ) Չե՞ս խախիր, չե՞ս ա-
մբշար ... :

Տ Ե Ս Ի Լ Է.

ՆՈՅՆԷ ԵՒ ՓԱՅԼԱԿ, ԵՐԿԱԹ, ՍՈՒՐ, ԿԻՊԱՐ, ԱՆՈՅՇ

Սուր. — Ի՞նչ եղաք նորէն ...

Սողոմե. — Անգամ մը գլխուդ մազերուն
ձերմակութեանը նայէ՛ ...

Փայլակ. — Ի՞նչ պատահեցաւ :

Սողոմե. — (Միջոք առ Պաղտասար) Ես քուկին
գիտցած կ'ընեմք չեմ, խելքդ գլուխդ ժողլէ՛, չը
խախտե՛, պատկերի պէս կ'ըն մ'ուսիս և կ'ենես
ուր չ կ'ընեմք կը քսուիս. ո՛վ գիտցար դուռն ին-
ձի ...

Երկար. — Աս ի՞նչ է, Տէր Պաղտասար :

Սողոմե. — Կնիկ կայ կնիկ ալ կայ, չամբշ-
ցա՛ծ, ամեն կնիկ մէկ չէ :

Սուր. — Աս ալ նոր տեսարան :

Պաղտասար. — Ասոնց ամենը խօսք մէկ բրած են այսօր զիս զրպարտելու : (Առ Սողոմէ) Ո՞վ քսուեցաւ քեզի , անզգա՛մ :

Սողոմէ. — Ո՞վ պիտի քսուի . ինչու թեւս կը կամթտես ...

Պաղտասար. — Պապանձէ՛ , ստախօս , և հիւ մա դուրս ելիր տունէս , չեմ ուզեր քեզի :

Սողոմէ. — Տեղ մ'ալ չեմ երթար , ես տիկնոջս հրամանին միայն կը հնազանդիմ . ամեն օր է աս , ամեն օր , քաշուելու բան չէ ա՛լ ... «Սողոմէ՛ , քեզի համար կը խենդենամ , Սողոմէ՛ , քեզի շատ կը սիրեմ , Սողոմէ՛ , քեզի նոր կօշիկ պիտի ապսպրեմ . Սողոմէ՛ , ամսականդ պիտի աւելցընեմ ...» : Չեմ ուզեր ո՛չ կօշիկդ ո՛չ դքեզ կ'ըսեմ , կը ձգեմ , կը փախչիմ , ետեւէս կուգայ , թեւէս կը քաշէ : Մի՛նչեւ այսօր պահեցի ...

Պաղտասար. — Ի՞նչ խաղեր են ասոնք :

Սողոմէ. — Մէկու մը բան չըսի , բայց չիմայ որ տեսայ թէ խեղճ կինդ կը չարչարես , ա՛լ չկըրցի համբերել , անամօթ մա՛րդ : (Կ'երթայ) :

Տ Ե Ս Ի Լ Ը .

ՊԱՂՏԱՍԱՐ, ՓԱՅԼԱԿ, ԵՐԿԱԹ, ՍՈՒՐ, ԿԻՊԱՐ, ԱՆՈՅՇ

Սուր. — Ծշմարիտը խօսելով չկրցինք վայելցնել ձեզի որ գեղեցիկ կին մունենալով զիջանէիք աղ սպասուհւոյն քծնիլ :

Փայլակ. — Շիտակը մարդուս հաւտալիքը չգար :

Սուր. — Ինչ որ է , փակենք այս խնդիրն ալ և ատեանը բանանք : (Չանգալը հնչեցնելով) Ատեանը բացուած է . խօսքը ձերն է , Տէր Կիպար :

Կիպար. — Տէր Պաղտասար այնպիսի զրոյցներ տարածեր է հրապարակի վրայ որք պատիւս արատաւորելու և զիս մարդկային ընկերութեանց մէջ մտնելու անարժան էակ մը ցոյց տալու հանգամանքն ունին : Կը խնդրեմ , հարցնէիք Տէր Պաղտասարին թէ երբ ըսած եմ իրեն թէ իւր կինը կը սիրեմ :

Սուր. — Խօսքը ձերն է , Տէր Պաղտասար :

Պաղտասար. — Ի՞նքը պիտի ըսէր թէ կը սիրէ կինս :

Սուր. — Կի՞նդ ըսաւ :

Պաղտասար. — Ո՛չ :

Սուր. — Ո՞վ ըսաւ ուրեմն :

Պաղտասար. — Վատահամբաւ տան մը մէջ զիրար սիրելի հաստատեցինք :

Սուր. — Վկայներ ունի՞ք : Ո՞վ տեսած է ասոնց զիրար սիրելը :

Պաղտասար. — Ո՞վ տեսած է :

Սուր. — Այո՛ :

Պաղտասար. — Վատահամբաւ տան մը մէջ...

Սուր. — Վատահամբաւն բաւական չէ . դուրսը ապացոյցներ պէտք է հաստատելու համար Տէր Կիպարի յանցանքն , և մենք համոզուելու ենք որպէս զի ըստ այնմ որոշենք անօրինուելիք պատիժը :

Կիպար. — Կը խնդրեմ որ պահպանէք պա-

տիւս, և մաքրէք զիս սարսափելի արատէ մը :
Ինքը ուրիշ կնոջ հետ կարգուելու համար ազատ
է զրպարտել իւր կինն իբրեւ անհաւատարիմ և
կինն ալ կարող է ինքզինքն պաշտպանել . բայց
չեմ ընդունիր որ ասանկ զրպարտութեան մը գոր-
ծիք ըլլամ : Հատուցում կը պահանջեմ : Գոնէ եւ-
րեք հարիւր ոսկի տալու է ինձ որ սրբուիմ այս
աղտէն :

Սուր. — Ի՞նչ պիտի պատասխանէք :

Պաղտատար. — Վատահամբաւ տան մը մէջ
ի՞նչ գործ ունէր կնոջս հետ :

Կիպար. — Ատ ալ զրպարտութիւն մ'է :

Սուր. — Կամ հաստատել պէտք է ինչ որ
կ'ըսէք կամ գոհացնել Տէր Կիպարը :

Պաղտատար. — Լուծայ մը չեմ կարող տալ :

Կիպար. — Ուրեմն ետ առէք ձեր խօսքն և
ներումն խնդրեցէ՛ք :

Պաղտատար. — Ո՛չ :

Կիպար. — Գիտնալ պէտք է սակայն թէ այ-
լոց պատիւն ձեր խաղալիքը չէ :

Պաղտատար. — Ոչ ալ իմս այլոց :

Երկար. — Պարապ խօսքերով ժամանակ մի
անցունէք . մենք ալ գործ ունինք պիտի երթանք ,
մենք ամսակաւով չենք , մեր տղաքներն հաց կ'ու-
զեն իրիկուան :

Փայլակ. — Այո՛ , այո՛ , շուտ մը հաշտուեցէք
լմենայ երթայ :

Կիպար. — Պատիւ կը պահանջեմ :

Պաղտատար. — Պատիւն ես կը պահանջեմ :

Երկար. — Ուշ մնացինք :

Փայլակ. — Դուն անոր ձակտէն համբուրէ ,

ան ալ քու : ձեռքդ պագնէ , գործը չերկարի :
Պաղտատար. — Կի՛նս անհաւատարիմ գտնե-
լած է :

Սուր. — Խնդիրը հիմա Կիպարի վրայ է :

Երկար. — Կիպար անանկ տղայ չէ ... ես
զինքը պզտիկուց կը ճանչնամ , հայրն ալ ազնիւ
մարդ մ'է , Դերենիկ կ'ըսեն :

Փայլակ. — Ի՞նչ կ'ըսես , Դերենիկին տղա՞ն է :

Երկար. — Այո :

Փայլակ. — Կը ճանչնամ , ազնիւ ընտանիք .
մայրն ալ աղնուական տո՛մէ սերած է :

Երկար. — Անգիւտ ընտանիք մ'է :

Փայլակ. — Ի՞նչ կ'ընէ հայրդ , աղէ՞կ է :

Կիպար. — Աղէկ է , իւր յարգանքները կը
մատուցանէ :

Փայլակ. — Ի՞նչ ըրաւ ձին :

Կիպար. — Կը պահէ :

Փայլակ. — (Առ Երկար) Ձի մ ունի որ տես-
նելու արժանի բան է , սքանչելի ձի մը , գեղեցիկ
ձի մ'որ շողեկառքի հետ կրնայ մրցել : (Առ Կիպար)
Քանի՞ տարեկան է հիմա այդ ձին :

Կիպար. — Ութը լմնցուց ինը պիտի մտնայ :

Փայլակ. — Քալած ժամանակը կը ցատկէ՞
միշտ :

Կիպար. — Այո՛ :

Փայլակ. — Անոր վրայ կայնիլն քիչ մը դըժ-
ւար է . բայց հօրդ համար աշխարհիս ամենէն դիւ-
րին բանն է . չիտակը ես կը վախնամ : (Առ Սուր)
Յատկած ժամանակը տասը կանգուն վեր կը բարձ-
րանայ և քսան կանգուն անդին կը նետէ ինքը-
զինքը : Շատ աղէկ ձի մ'է : (Առ Կիպար) Քանի՞
առած է այդ ձին :

Կիպար. — Քսան եւ հինգ ոսկիի :

Փայլակ. — Բայց այսօր եթէ ծախելու հանէ՝ կարծեմ քառասուն ոսկի կուտան : Տէր Պաղտատար , տեսած էք այդ ձին :

Պաղտատար. — Տեսած եմ : (Մեկուսի) Այդ սատկելիք ձիուն խօսքն ո՞վ հանեց :

Փայլակ. — Ի՞նչպէս է :

Պաղտատար. — Աղէկ է : (Մեկուսի) Սատանան տանի :

Փայլակ. — Այդ ձիով նապաստակ որսալու երթալու է : (Առ Պաղտատար) Նապաստակ կերած ունի՞ք :

Պաղտատար. — Ո՛չ :

Փայլակ. — (Առ Երկար) Կ'ըսեն թէ միսը քիչ մը թթու է :

Երկար. — Այո՛ , անհամ է . բայց եթէ աղէկ համեմուխ կ'ուտուի :

Սուր. — Ես բնաւ կերած չունիմ : Դուք կերած ունի՞ք , Տէր Երկար :

Երկար. — Ոչ , քանի մ'անգամ լորամարդի կերած եմ :

Կիպար. — Ատոր միսը պատուական է :

Փայլակ. — Եփելուն վրայ է դործը :

Սուր. — Բնականաբար եթէ խնամով պատրաստուի ... :

Երկար. — (Առ Պաղտատար) Ժամավաճառ չըլլանք , ի՞նչ պիտի պատասխանէք , պիտի յամառի՞ք ձեր պահանջմանց մէջ թէ պիտի հաճիք հաշտուլ թեամբ վերջացնել այս խնդիրն :

Կիպար. — Ես իւր անձնականին հետ բան չունիմ . կը յարգեմ զինքն իբրեւ բարի և պատ-

ուաւոր մարդ , այսու ամենայնիւ կը պահանջեմ որ խնդիրն ըստ օրինի քննուի և իւր լուծումն ստանայ :

Սուր. — Տէր Պաղտատարն ալ բարի մարդ է , ան ալ կը յարգէ զձեզ . կ'երեւի թէ թիւրիմացութիւն կայ ձեր մէջը :

Պաղտատար. — Ի՛նչ թիւրիմացութիւն ... աչքերովս տեսայ ...

Սուր. — Թիւրատեսութիւն ուրեմն ...

Փայլակ. — Կարծեմ թէ վրան քիչ մ'ալ գինի կը սրսկեն եփ ելած ժամանակը :

Երկար. — Հաշտուեցէ՛ք , հաշտուեցէ՛ք , Տէր Պաղտատար :

Կիպար. — Անկարելի է :

Սուր. — Կը խնդրեմ , քիչ մը դուրս ելէ՛ք և առանձին թողէ՛ք զմեզ որ խորհրդակցինք : (Կիպար , Պաղտատար , եւ Անոյշ մեկնելու վրայ) : Յանձնաժողովս կը խնդրէ Տէր Պաղտատարէն որ դուրսը խելօք նստի և նորէն չյարձակի տիկնոջը վրայ : (Կ'ելնեն) :

Տ Ե Ս Ի Լ Թ .

ՓԱՅԼԱԿ , ԵՐԿԱՐ , ՍՈՒՐ , յետոյ ՍՈՂՈՄԻ :

Փայլակ. — Օ՛ն , ժամավաճառ չըլլանք , աչխատինք դարմանելու այն վիսան զոր մենք ըրինք այսօր բացակայ գտնուելով մեր վաճառատունէն : Օգուտ քաղենք ուրեմն այս կորսուած օրէն և ջանանք արդիւնաւորել զայն :

Երկար. — Համամիտ եմ ձեզի :

Սուր. — Շատ իրաւունք ունիք :

Փայլակ. — Կանչենք ուրեմն Սողոմէն և զբուռցենք իրեն որ մեզի քիչ մ'ընտիր օղի , կտոր մ'ապուխտ , կտոր մը պանիր , կտոր մը ձիթապլուտուղ , կտոր մը հաց , կտոր մը խորոված ձուկ , կտոր մը . . .

Երկար. — Խնչ պիտի ընենք աւելին :

Սուր. — Եւ քիչ մը զուարճանանք , ախպէս չէ :

Փայլակ. — Այո՛ . և արդէն այսօրուան համար ուրիշ գործ չունինք , մեր այս աւուր նիստն բաւական արդիւնաւոր եղաւ :

Երկար. — Դատաստանական Խորհրդոյ անդամ ընտրուելնէս ի վեր ասանկ արդիւնաւոր և կանոնաւոր նիստ ըրած չունէինք :

Սուր. — Անոյշին և Կիպարին խնդրագրերն մեր ուշագրութեան նիւթ բրինք նախ և արդարութիւնը քիչ մ'երեւան բերինք . մնաց Պաղտատարին ամբաստանագիրն որ միւս երկուքէն կարելոն է և զոր օղի խմելով ալ կրնանք մեր խորհրդածութեան առարկայ ընել , թող որ մեր ընտրած մասնաճիւղն ալ այսօր զբաղած է ստուգելով թէ Կիպար և Անոյշ ճշմարտապէս տեսակցած են այդ վատահաճ բաւ տան մէջ : Աւելորդ է ըսել թէ մասնաճիւղին ներկայացնելիք տեղեկագրէն կախումն ունի մեր ընելիք տնօրէնութիւնը , թէ և ըստ իս Պաղտատար պարզապէս զրպարտիչ մէ :

Երկար. — Անպիտանին մէկն է :

Փայլակ. — Վերջապէս արդարութիւնը չկորսուիր , այս կարծիքէս չեմ խախտիր բնաւ :

Սուր. — Ծշմարիտ է , ստութիւնն , անիրաւ

ւութիւնն և զրպարտութիւնն միշտ կը խայտառակուին :

Փայլակ. — Զեռքս խղճիս վրայ դնելով կրնամ վկայել թէ մեր ստանձնած պաշտօնն խղճի մօտ կը կատարենք և այսօր բաւական գործ տեսանք : Բայց , ի՞նչ օգուտ , մեր մէջ գործ տեսնողն ալ չտեսնողին հաւատար պատիւ կը վայլեն :

Երկար. — Եթէ ազգային միւս ժողովներն , խորհուրդներն , յանձնաժողովներն և այլն մեզի պէս աշխատէին՝ ազգն քանի մը տարուան մէջ զգալապէս կը յառաջդիմէր : Բայց ո՞վ պիտի ճանչնայ մեր երախտիքը . . . :

Փայլակ. — Գոցենք այս կէտը և Սողոմէն կանչենք : (Զանգակը հնչեցունելով) Սողոմէ՛ , Սողոմէ՛ , Սողոմէ՛ . . . (Սողոմէն կը մտնէ) Տիկին Սողոմէ , դուն տան տիկին մէկն ես , մեզի սանկ քիչ մ'օղի կտոր մ'ապուխտ , կտոր մը պանիր , կտոր մը . . . :

Սողոմէ. — Գլխուս վրայ , հիմայ , անմիջապէս : (Մեկնուի) Երթամ չուտ մը կատարեմ իրենց հրամանն որ ներկայ գտնուիմ մեր ապուշին խաղացուելիք նոր խաղին : (Բարձր) Հիմայ , չուտ մը . . . (Կը մեկնի) :

Փայլակ. — Մի՛ ուշանար :

Սուր. — Կ'ուզէ՞ք որ Պաղտատարին ամբաստանագիրն ընթեռնուծ :

Թագունի. — (Դուրսէն) Կախաղան ելնելու կին մ'ես դուն :

Մարթա. — (Դուրսէն) Աստուծոյ չվախցա՛ծ , չամչցա՛ծ . . .

Թագունի. — (Դուրսէն) Ստախօ՛ս :

Փայլակ. — Խնչ աղմուկ է աս :

Մարթա. — (Դուռսէն) Կոռւարար:

Պաղսասար. — (Դուռսէն) Ի՞նչ կայ ... ինչո՞ւ կը քաշկռտէք զիս ... թո՛ղ տուէք օձիքս:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ.

ՆՈՅՆՔ, ԹԱԳՈՒՂԻ, ՄԱՐԹԱ, ԵՆ ՊԱՂՏԱՍԱՐ

Թագունի. — (Պաղսասարին քեռէն փաշեղով) Եկուր սա մեր գործը մաքրէ՛:

Պաղսասար. — Ի՞նչ գործ:

Սուր. — Ինչո՞ւ կը պոռաք, տիկիններ, ի՞նչ կ'ուզէք:

Թագունի. — Տանս խաղաղութիւնն աւրեց, պոռալու բան է, Պաղտասար աղբար, սուտ չպիտի խօսիս:

Մարթա. — Եղածին պէս պատմէ թո՛ղ, ի՞նչ իրաւունք ունիս տանս դուռն ափ առնելու եւ փողոցէն անվայել խօսքեր ընելու ինձի:

Թագունի. — Կ'ընեմ ա', աղջիկս ձեռքէս պիտի ելլայ: Ըսէ նայիմ, Պաղտասար աղբար, այս կնկան հետ կարգուելու միտք ունիս եղեր:

Պաղսասար. — Ե՞ս:

Մարթա. — Պաղտասար Աղբար, դուռն չէիր տարիէ մի վեր ինձի խոտազողն թէ ...:

Պաղսասար. — Ե՞ս ...:

Մարթա. — Դուռն, դուռն, ինչո՞ւ կը պահես կոր:

Պաղսասար. — Ուրիշ մէկը չըլլայ:

Մարթա. — Ո՛չ, դուռն ես:

Պաղսասար. — Ես տեղեկութիւն չունիմ:

Թագունի. — Եթէ տեղեկութիւն չունիս՝ չուտը բերեմ երթանք մեր տունը, որովհետեւ աղջիկս կը մարի կը մարի կ'երթայ:

Պաղսասար. — Ինչո՞ւս պէտք իմին:

Թագունի. — Հապա որո՞ւն ինչուն պէտք է. գնա՛ համոզէ զինքը ըսելով թէ սուտ է այդ լուրն, թէ իրեն ըրած խոստումներուդ վրայ հաստատ ես:

Պաղսասար. — Ի՞նչ խոստում:

Թագունի. — Զգիտնալէն մի՛ գար, աշխարհ արարատ գիտէ որ աղջիկս պիտի առնես: Շուտը՛, երթանք: (Թեւեւ փաշեղով):

Փայլակ. — Ի՞նչ յայտնութիւններ:

Պաղսասար. — Աղջի՞կդ մի պիտի առնեմ:

Մարթա. — (Պաղսասարին քեռէն փաշեղով) Անիկայ իմ ապագայ ամուսինս է:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԱ.

ՆՈՅՆՔ, ԿԻՊԱՐ, ԱՆՈՅՇ, ՍՈՂՈՄԷ (Օղի բերելով)

Թագունի. — Ոչ, իմ ապագայ փեսաս է:

Մարթա. — Զէ, իմ ապառնի էրիկս է:

Պաղսասար. — Աս ի՞նչ դժոխային սուտեր են ... թո՛ղ տուէք զիս. ա՛լ խայտառակութիւն է ձեր ըրածը ...:

Սուր. — Հիմա կը հասկցուի թէ ինչո՞ւ կը զրպարտէ ու կ'ամբաստանէ իւր սնմեղ կիրն:

Փայլակ. — Ապրիլս, Պաղտասար աղբար, ապրիլս:

Պաղտասար. — Մի՛ հաւտաք, սուտ է անոնց ամեն ըսածը, աս կնիկներն որչափ կը սիրեն եղեր զիրար... կնոջդ անբարոյականութեան դէմ բողոքողը կանանց բանակ մը կը յարուցանէ եղեր իրեն դէմ:

Թագուհի. — Ասոնք աւելորդ խօսքեր են... տուն երթանք, սա աղջիկս խալսենք, բժիշկ պիտի բերես ի՞նչ պիտի ընես, ըրէ՛, վահ աղջիկս, (շարյ) վահ աղջիկս...:

Մարթա. — Թող չեմ տար որ երթայ, ես սէր տուած եմ իրեն, անիկայ իմ է... Աստուած գիտէ, եթէ տեսնամ որ տունդ կ'երթայ... չեմ ապրիր... կը մեռնիմ (շարյ), անմիջապէս կը մեռնիմ...:

Անոյշ. — (Մարեղոյ) Ահ...:

Սուր. — Պաղտասար աղբար, վերջ տալու է այս տեսարանին:

Թագուհի. — (Լալոյ) Երթա՛նք, սիրելի փեսացուս:

Մարթա. — (Լալոյ) Մի՛ երթար, սիրելի մեծաւորս:

Փայլակ. — Գոհացուր զիրենք և վերջացուր այս խայտառակութիւնը. գաւաթ մ'օղի խմեցի, քիթէս բերնէս հանեցիր:

Պաղտասար. — Սուտ է ըսածնին:

Կիպար. — Որքան կիներ խաբեր է... դուրսէն բարի մարդ մը կ'երեւար:

Երկար. — Պաղտասար աղբար, արդարանալու յոյս չմնաց քեզի համար: Արդարութիւնը չի

խղճուիր, պարապ տեղ մի՛ աշխատիր ինքզինքդ արդարացնելու. յանցանաւոր ես դուն:

Մարթա. — (Լալոյ) Ինչո՞ւ համար յանցանաւոր ըլլայ, միթէ երկրորդ անգամ կարգուիլը յանցանք է:

Թագուհի. — (Լալոյ) Ժամանակ չանցունենք, երթանք:

Պաղտասար. — Կորսուեցէ՛ք, գնացէ՛ք աչքիս առջեւէն: (Կը փախի տեսարանին վրայ, Մարթա եւ Թագուհի կը հարստեն) Ասանկ բան ալ գլխուս բնաւ եկած չունէր... (Պոռալոյ) Ես կարգուելու չեմ, կարգուելու ժամանակ չունիմ: (Տեսարանէն դուրս կը փախի, Մարթա եւ Թագուհի անոր ետեւէն կը վազեն):

Կիպար. — (Յած առ Անոյշ) Շատ աղէկ կատարեցին իրենց դերը:

Անոյշ. — (Յած առ Կիպար) Իբրեւ առաջին կարգի դերասանուհիներ:

(Պաղտասար տեսարան կը մտնէ վազելոյ, ետեւէն Մարթա եւ Թագուհի):

Պաղտասար. — Ազատեցէք զիս այս կնիկներու ձեռքէն, պիտի սպաննեն զիս:

Սուր. — Տիկիներ, չափն անցուցիք, ըստ օրինի ներկայացուցէ՛ք ձեր խնդիրն Խորհրդոյս, որ արդարութեամբ քննէ և իմաստասիրէ ձեր գործը:

Թագուհի. — Շատ լաւ. գիտէք արդէն թէ որքան ծանր բան է անփորձ աղջիկ մը խաբելը:

Մարթա. — Հարկաւ մեզմէ աղէկ գիտեն թէ որքան ամօթալի բան է իմ տարիքիս կին մը գըլխէ հանելը:

Պաղտասար. — Ո՛հ, գլխէ հանել ... :
Անոյ՛ճ. — Շատ, շատ կը ցաւիմ ականատես
ըլլալուս համար տեսարանի մ'որ կենացս կէսն ըս-
պառեց :

Փայլակ. — Հոգ մի՛ ընէք, տիկի՛ն, ամեն բան
կ'անցնի և կը մոռցուի :

Անոյ՛ճ. — Զգացում և պատիւ ունեցող կըն-
կան մը համար շատ դառն է տեսնել իւր ամուս-
նոյն խայտառակութիւնները : (Վազեթի Պաղտասա-
րը կը գրկէ) Կը ներեմ քեզի : (Սյեւը կը արքէ) :

Սուր. — Այս դառն է մանաւանդ Անոյ՛նի մը :

Պաղտասար. — Ես չեմ ներեր քեզի որ միակ
պատճառ ես բոլոր այս սատանայութեանց :

Փայլակ. — (Ոսֆի եղևոր) Ամենքդ ալ նստե-
ցէ՛ք, լաւ խորհուրդ մը յղացայ : Ատեանն արդէն
շատոնց փակուած է ... :

Թագուհի. — Բայց իմ գործս ... :

Մարթա. — Հապա իմի՛նս ... :

Փայլակ. — Դուք ձեր խնդիրներն գրով ներ-
կայացուցէք մեզի և վստահ եղէ՛ք որ անաչառու-
թեամբ պիտի քննուին :

Թագուհի. — Խօսք կուտա՞ք ուրեմն :

Երկար. — Այո՛ :

Մարթա. — Շնորհակալ ենք :

Կիպար. — Ի՞մ խնդիրս :

Փայլակ. — Ձեր խնդիրն կրնաք վերջացած
համարել, յայտնի է թէ անդամոցս կարծիքներն
նպաստաւոր են ձեզ : Արդ ատեանը փակուած է... :

Կիպար. — Թոյլ տուէ՛ք ուրեմն իմ շնորհա-
կալութիւնս և երախտագիտութիւնս յայտնել այն
ուղղութեան համար որով պատուարժան յանձնա-

ժողովդ վարուեցաւ, խնդիրն պարագայներովն
քննեց և արդարութիւնն երեւան բերաւ :

Անոյ՛ճ. — Ձեմ կարող բառ գտնել երախտա-
գիտական զգացումներս յայտնելու այն անաչա-
ռութեան և անկողմնակալութեան համար որմէ
առաջնորդուեցաւ պատուարժան յանձնաժողովդ
և գիտցաւ տկար էակի մը անմեղութիւնն ի լոյս
բերելու. կենացս մինչև վերջին շունչը շնորհա-
պարտ պիտի մնամ ձեզ :

Փայլակ. — Շնորհակալ ենք ձեր արտայայ-
տած զգացումներէն և կը խոստանանք միեւնոյն
ուղղութեամբ ընթանալ մինչև դատին վերջը :

Պաղտասար. — Իմ թուղթս ի՛նչ եղաւ :

Սուր. — Ձեր թուղթը յաջորդ նիստին :

Փայլակ. — Թող չտուի՛ք որ յղացած խորհրդ-
դոյս ծնունդ տամ : Քանի որ հոս ներկայ են չորս
այր և չորս կին, պատճառ մը չունինք, կարծեմ,
չպարելու : Ի՞նչ կ'ըսէք :

Երկար. — Սքանչելի խորհուրդ :

Սուր. — Ընտիր գաղափար :

Փայլակ. — Պէտք չէ մոռնալ սակայն թէ այս
պարն պաշտօնական հանգամանք չպիտի ունենայ :

Երկար. — Ի հարկէ :

Անոյ՛ճ. — Մեծ անքաղաքաւարութիւն կ'ըլլար
մեր կողմէն եթէ մերժէինք պատուարժան յանձ-
նաժողովոյդ սոյն առաջարկն. կարծեմ տիկիներն
ալ կը հաճին ընդունիլ ձեր հրաւերն :

Սուր. — Կոչում կ'ընեմ ուրեմն տիկնանց ոտ-
քերուն ազգասիրական զգացմանց և կը խնդրեմ
որ ընդունին մեր հրաւերն :

Երկար. — Ո՞վ պիտի նախագահէ պարին :

Մաղսասար. — (Ինֆիրեն) Գործ ունեցի՞ր և ասոնց յանձնէ՛ :

Սուր. — Պաղտասար աղբարն աւելորդ է, ան ալ կրնայ հանդիսական ըլլալ եթէ կը բաղձայ :

Մաղսասար. — Ես ոչ հանդիսական կ'ուզեմ ըլլալ, և ոչ ալ պարական, ես կ'ուզեմ որ գործըս մաքրուի, կինս պատժուի :

Սուր. — Տէր Երկաթն որ լաւ պարող մէ, կը նախագահէ պարին :

(Պարը կ'սկսի եւ տար վայրկեանի մեջ կը վերջանայ. պարի ժամանակ կիպար դիտեալք Պաղտասարին՝ որ կը շրջի տեսարանին վրայ՝ ոտքը կը կոխէ կամ կը քաղիստի ակնոր դէմ եւ ներումն կը խնդրէ) :

Մաղսասար. — (Պարի միջոցին մերթ ընթմերթ ընդհատելով) Որո՞ւ մտքէն կ'անցնէր թէ այս տեսակ զրպարտութիւններ պիտի ըլլային իմ վրայ... անխճեալ ըլլայ այն օրն ուր այս դժոխային կրնկան հետ կարգուեցայ, ինչո՞ւս պէտք իմին կարգուիլ... կարգուիլն ի՞նչ ըսել է... աշխարհ մը տանք... մտանք և անանկ մտանք որ դուրս ելնելն անկարելի է... ա՛ռ քեզի աշխարհ ու նստէ՛... կարելի բան չէ... առնել նստիլ այս կնիկը, անկարելի է... եթէ չկրնամ ապացուցանել... բայց ոչ, պիտի ապացուցանեմ... իսկ եթէ չկրնամ՝ կրօնքս կը փոխեմ, կամ հովմէական կ'ըլլամ կամ բողոքական, ձեռքէս ուրիշ ի՞նչ կուգայ... կամ քաղաքը կը թողում կը փախչիմ... ա՛հ, կնիկներ, ա՛հ... բողոքովին զգուցեայ ձեզմէ... կը վախնամ կոր... կնիկ մը տեսնելուս պէս դող կուգայ կոր վրաս...

կը վախնամ կոր... հապա սա օձ կինն որ կ'ըսէ թէ աղջկանը խօսք տուած եմ... հապա միւսն... խռթածն... ցնդածն... յիսուն տարու կայ և գլխէ հաներ եմ եղեր զինքը... հապա մեր Սողոմէ խաթունը... ասոնց ամենն ալ կիպարին վարպետութիւններն են, վնաս չունի... կին ունեցողն համբերող ըլլալու է... վհատելու չէ, հարկաւ պիտի հաստատեմ թէ այս կանանց խօսքերուն ականջ կախելու չէ, թէ զրպարտիչ են ասոնք, թէ Անոյշին յանցանքը թեթեւեղութեամբ կամ պարտկելու համար չինուած են... իրենց խելքովն որպէս թէ նրբացուցիչ դէպք յանցանաց պիտի գտնեն... Թո՛ղ ընեն ի՛նչ որ կ'ուզեն. եթէ արդարութիւնն վերցած չէ աշխարհէս անպատճառ պիտի յայտնուի իմ անմեղութիւնս... անխճեալ պարն ալ դեռ չլմնացաւ որ քանի մը խօսք ընէի սրտնց... :

(Պարը կը վերջանայ եւ պարողի բերք բերի պտիկի կ'սկսին) :

Թագուհի. — (Սո Երկաթ) Երկար ատեն չեմ կրնար մնալ, ձեր սիրոյն համար ընդունեցի պարը, կ'աղաչեմ որ թողուք զիս երթալ և աղջկանս յուզմունքն հանգարտեցնել :

Երկաթ. — Կրնաք երթալ, Պաղտասար աղբարին թեւը կ'առաջարկեմ ինծի համար : (Պաղտասարին հետ բերք բերի կ'սկսի պտիկի) :

Մաղսասար. — Համբերութիւն, ուրիշ ճար չկայ :

Թագուհի. — Տեսաք իմ, ահա կ'երթամ ես վստահելով միմիայն ձեր ազգասիրական զգացմանց և յուսալով թէ պիտի պաշտպանէք խեղճ աղջկան մը դատը :

Սուր. — Հանգարտ եղէք: (Թագունի կը մեկնի):

Փայլակ. — Բաժակ կ'առաջարկեմ տիկին Անոյշի կենացը համար:

(Առեկնի կը խմեն բացի Պաղսասարէ):

Երկար. — Դուք ինչո՞ւ չէք խմեր, Պաղտասար աղբար, քաղաքավարութիւնը կը պահանջէ...:

Սուր. — Ոչ թէ կը պահանջէ այլ կը հրամայէ...:

Երկար. — Ձմերժեղ գաւաթն որ կ'առաջարկուի ի կենդանութիւն ձեր տիկնոջ, մանաւանդ այնպիսի մէկ տիկնոջ որու շնորհիւ միայն կրցած էք բարձր ընկերութեանց մէջ մուտ գտնել...:

Սողոմէ. — Խօսիլ սորվիլ:

Երկար. — Տիկնոջ մ'որ ձեր փառքն ու պարծանքն աւելցուցած է:

Սողոմէ. — Պարել սորվեցուցած է:

Երկար. — Տիկնոջ մ'որ իւր դաստիարակութեամբն և կրթութեամբն զձեզ երջանիկ ըրած է:

Սողոմէ. — Հագուիլ սորվեցուցած է:

Երկար. — Տիկնոջ մ'որ ի բաց վանելով այն ամեն հաճոյքներն և զուարճալիքներն զորս իւր գեղեցիկութիւնն, երիտասարդութիւնն, հրապոյրն լիարժեք կ'ընձեռեն իրեն՝ չատուցած է այն վիշտերով զորս պատճառած էք և դեռ կը պատճառէք:

Սողոմէ. — Ձեան պէս սպիտակ ...

Երկար. — Տիկնոջ մ'որ ...:

Սողոմէ. — Ձեան պէս սպիտակ շապիկներ հագցուցած է:

Երկար. — Տիկնոջ մ'որ վերջապէս անգին գանձ մ'է ձեզի համար, ուստի կը հրաւիրեմ որ խմես իւր կենացը:

Պաղսասար. — Շնորհակալ եմ իւր ըրած ծառայութիւններէն և կը բարեմաղթեմ որ ձեր կինն ալ անանկ ծառայութիւններ ընէ ձեզի, բայց գինի չեմ կրնար խմել: (Մեկուսի) Ծառայութիւններ...:

Սուր. — Պատշաճից օրէնքն կը պահանջէր որ խմէիք, ձեր այս վարմունքով կը հաստատէք ձեր տիկնոջ անմեղութիւնը:

Փայլակ. — Կը խմեմ ի կենդանութիւն ներկայից:

Երկար. — Կը խմեմ ի կենդանութիւն բացակայից:

Անոյշ. — Բաժակ կ'առաջարկեմ պատուարժան յանձնաժողովոյ անդամոց օրերուն երկարութեանը համար: (Կը խմեն):

Կիպար. — Օ՛հ խմենք յանձնաժողովոյ մեծապատիւ անդամոց օրերուն երկարութեանը համար: (Կը խմեն):

Սուր. — Մեկնելու ժամ է:

Փայլակ. — Այո՛, երթանք:

Սուր. — (Առ Պաղսասար) Դուք մինչեւ որ երաշխաւոր մը ցոյց տաք՝ չէք կրնար այս տան մէջ մնալ:

Երկար. — Եւ այս վայրկեանէն դուրս ելնելու էք:

Պաղսասար. — Ինչո՞ւ, տունն իմա չէ՞, ո՞վ կը խառնուի այս տունին:

Սուր. — Չեմ կարծեր որ ստիպէք զմեզ խիստ միջոցներու դիմելու:

Անոյշ. — Ես ետ կ'առնեմ խնդիրս և կ'աշխատիմ միջոց մը գտնել ինքզինքս պաշտպանելու իւր յարձակմանց դէմ:

Սուր. — Շատ լաւ, ահա կը մեկնինք մենք:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Բ.

ՊԱՂՏԱՍԱՐ, ԱՆՈՅՇ, ՄԱՐԹԱ, ՍՈՂՈՄԷ

Մարթա. — (Խնդարով) Հահ, հահ, հահ...

Պաղտասար. — Ինչո՞ւ կը խնդաս:

Սողոմէ. — Հահ, հահ, հահ...:

Անոյշ. — (Խնդարով) Հահ, հահ, հահ, ինչո՞ւ կը խնդաք:

Պաղտասար. — Աներեսներ: (Երեխա մեկին կը խնդաւ) Չամչցածներ, լիբբեր... սէն...:

Սողոմէ. — Դիւրի՞ն է կին մը զրպարտել և աշխարհի առջև ծաղր ու ծանակ ընել: Գնա տիկնոջդ ձեռքը համբուրէ՛, հաշտուէ՛ հետը, եթէ ոչ դեռ չատ կը քաշես. կինը թողուլ ուզողն չատ խողերու պատրաստուելու է: (Կը մեկնի):

Մարթա. — Մնաք բարով, Պաղտասար աղբար, ի տեսութիւն (Կը մեկնի):

Պաղտասար. — Դժոխք:

Անոյշ. — Երկնից շնորհն կը հայցեմ քեզի համար և կ'աղօթեմ որ երկինք իմաստութիւն շնորհէ քեզ որպէս զի խելքդ գլուխդ ժողովես և

հասկնաս թէ՛ այս ճամբան անել է, թէ՛ կինդ անմեղ է, թէ՛ ուղեղի հիւանդութիւն մը երեւակայել կուտայ քեզ թէ Կիպարը կը սիրեմ:

Պաղտասար. — Ուղեղի հիւանդութիւն չունիմ ես:

Անոյշ. — Իբրոյթիւնը հակառակը ցոյց կուտայ: (Կը մեկնի):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ.

ՊԱՂՏԱՍԱՐ, յԵՏՈՅ ՕԳՍԷՆ

Պաղտասար. — Աղէկ, աղէկ, աղէկ անդամութիւն, աղէկ յանձնաժողովութիւն... ձի... նստաստակ, լորամարդի... ձերմակ գինի... խնձոր... սև գինի... դեղձ... գինի... օղի... ապուխտ... պար... ցատկառուք... ասիկայ պարզապէս պարահանդէս եղաւ... և ասանկ մարդիկ իմ դործս պիտի քննեն և տնօրինութիւն պիտի ընեն... կարելի չէ չյուսահատիլ, բայց յուսահատիլն ալ հնար չէ... ամեն սատանայութեանց, ամէն խաղերուն կը հաւատան և արդարութիւնն երեւան եկած կը համարին, ի՞նչ տեսակ արդարութիւն է աս... խելքս չպառկեցաւ...:

Օգսէն. — Ի՞նչ լուր:

Պաղտասար. — Աղէկ լուր:

Օգսէն. — Գործերը յաջող են, այնպէս չէ՞:

Պաղտասար. — Յաջող են:

Օգսէն. — Ի՞նչ հասկցար գործոց ընթացքէն:

Պաղտասար. — Գործոց ընթացքէն սա հաս-
կըցայ որ մենք չպիտի կրնանք գլուխ ելնել այս
կնկան հետ :

Օգսեմ. — Ինչո՞ւ. միթէ չկրցի՞ր հաստատել
թէ կինդ անհաւատարիմ գտնուած է իւր պաշտո-
նին մէջ, թէ... :

Պաղտասար. — Իւր անհաւատարմութիւնն
հաստատուած է, հետեւաբար և բնականաբար
եւայն կայն... :

Օգսեմ. — Ուրեմն :

Պաղտասար. — Պարել, ցատկել, օղի խմել... :

Օգսեմ. — Ձեմ հասկնար, չըլլայ որ սխալ
խօսք մը փախցուցած ըլլաս բերնէդ :

Պաղտասար. — Խօսիլ չտուին արդէն որ սը-
խալ խօսք փախցուցած ըլլամ :

Օգսեմ. — Իրենց արժանապատուութի՞ւնը վի-
րաւորեցիր :

Պաղտասար. — Ոչ :

Օգսեմ. — Իմ հրահանգացս համաձայն չչար-
ժեցար :

Պաղտասար. — Շարժեցայ :

Օգսեմ. — Հոգ մի՛ ընեք ուրեմն, անկարելի
է որ կորսնցնենք այս դատը : Մասնաճիւղն քըն-
նեց այսօր միւս խնդիրն և կարծեմ թէ նպաստա-
ւոր է մեզի : Իմացածիս նայելով պիտի տեղե-
կագրէ թէ Կիպար Անոյչի հետ գտնուած է այն
վատահամբաւ տան մէջ :

Պաղտասար. — Իրա՞ւ կ'ըսէք :

Օգսեմ. — Վայրկեանէ վայրկեան լուր կը
սպասեմ :

Պաղտասար. — Կարծես թէ քիչ մը սիրտս

բացուեցաւ. ահ, հոս ըլլալու էիք և տեսնէիք
ինչե՞ր դարձաւ... :

Օգսեմ. — Ինչե՞ր :

Պաղտասար. — Վերջը կը պատմեմ, միայն
սա չափն ըսեմ քեզի որ կիներէն վախնալ սկսայ...
կին մը տեսնելուս պէս կարծես գլխուս վրայ
պաղ ջուր կը թափեն... :

Օգսեմ. — Համբերութիւն և յարատեւու-
թիւն... ասանկ դատեր շահելն շատ դիւրին չէ :

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Դ.

ՆՈՅՆՔ ԵՆ ՍՈՒՐ

Սուր. — Ի դիմաց յանձնաժողովոյ պատիւ
ունիմ ձեզ հաղորդելու թէ վաղը հոս պիտի գըտ-
նուինք վերջնական որոշում տալու համար ձեր
խնդրոյն որ ուրիշ գոյն առաւ :

Պաղտասար. — Ի՞նչ գոյն առաւ :

Սուր. — Մինչև հիմայ ունեցած գոյնը փո-
խեց, աւելին չեմ կրնար ըսել. վստահ եղէք որ
մենք արդարութիւնը պիտի պահպանենք :

Պաղտասար. — Շնորհակալ եմ :

Սուր. — Յանձնաժողովոյս սոյն որոշումն
հաղորդուեցաւ նաեւ ձեր կնոջ. որոշում մ'որ փո-
ղոցի վրայ արուեցաւ մասնաճիւղին տեղեկագրին
եզրակացութեան վրայ և զոր գրով հաղորդելու
համար ժամանակ կը պահպէր, պաշտօնապէս գի-
տէք ուրեմն այժմ թէ վաղը հոս պիտի գումար-
ուինք :

Պաղտասար. — Բարի եկաք, հաղար բարի :

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ե.

ՊԱՂՏԱՍԱՐ, ՕԳՍԷՆ

Պաղտասար. — Արդարութիւնն չիմա յայտնուեցաւ :

Օգսէն. — Ըստ մեր պայմանագրութեան պարտաւոր էք ուրեմն այսօր վճարել ինձ յիսուն ոսկի եւս, որովհետեւ վճռագիրն վաղը պիտի տրուի :

Պաղտասար. — Մազ մնաց որ պիտի դատաւարտէին զիս :

Օգսէն. — Ուրախ եմ որ յաջող են գործերը. կրնա՞ք հատուցանել ինձ երկրորդ վճարումն, յիսուն ոսկին . . . :

Պաղտասար. — Այնչափ աճապարելու հարկ չկայ : Երթանք քիչ մը զուարճանալու :

Օգսէն. — Երթանք, ոչ թէ զուարճանալու այլ խորհրդակցելու համար այն ուղղութեան վրայ զոր պարտիք ունենալ վաղը, բայց սա յիսուն ոսկւոյ գործը . . .

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Զ.

ՆՈՅՆՔ ԵՆ ՍՈՂՈՄԷ

Սողոմէ. — Ինչ որ ըսէք, ինչ որ ընէք, անօգուտ է, տիկին Անոյ՜ անմեղ է, հասկցա՞ք, դա՞հիճներ :

Պաղտասար. — Լռէ՛, ճնճո՛ց :

Սողոմէ. — Շատ ստակ ունիս նէ՛ տուր աս մարդուն :

Պաղտասար. — Բոլոր ստակս աս մարդուն պիտի տամ :

Օգսէն. — Պատիւ կը պահանջեմ :

Պաղտասար. — Ատոր խօսքին ականջ մի՛ կախեր, անիկայ խենդ է :

Օգսէն. — Սա յիսուն ոսկին, կ'աղաչեմ :

Պաղտասար. — Թող չէք տար որ ազատ չունչ մ'առնեմ, յիսուն ոսկին տանք պիտի :

Օգսէն. — Շնորհակալ եմ : Դուք ալ հարկաւ չնորհակալ էք դատը վաստկած ըլլալնուդ համար :

Սողոմէ. — Դատը մենք վաստկած ենք :

Պաղտասար. — Կրնա՞մ վստահ ըլլալ թէ վաստկեցանք :

Օգսէն. — Այո՛ : Բարեհաճեցէ՛ք, կ'աղաչեմ, սա յիսուն ոսկին :

Սողոմէ. — Մեղք ոսկիներուն . . . գտեր են ապուշ մը՝ կը կթեն ու կը կթեն :

Օգսէն. — Զէք պատասխաներ յիսուն ոսկւոյ մասին :

Պաղտասար. — Ի՞նչ պատասխանեմ :

Օգսէն. — Եթէ այդ գումարը հիմայ չվճարես՝ կ'ինդ կ'արդարացնեմ և զքեզ դատապարտել կուտամ :

Պաղտասար. — Եկուր տամ, եղբայր :

Սողոմէ. — Քսակդ տուր իրեն լմնայ երթայ :

Վերջ երկրորդ արարին

ԱՐԱՐՔ ԵՐՐՈՐԴ

ՏԵՍԻԼ Ա.

ԿԻՊԱՐ, ՊԱՂՏԱՍԱՐ

Կիպար. — Ձեռն կրնար ցաւս և զարմանքս
չյայտնել այն պաղ ընդունելութեան վրայ որով
կ'ընդունիք զիս քանի մը ժամանակէ հետէ, և
անկարող մեկնելու ձեր այս պաղ վարմունքն՝
միշտ կը հարցնեմ խղճիս թէ Պաղտասար աղբա-
րին բարեկամութիւնը նշանակուեալ ընտելութիւն ու-
նեցող յանցանք մը գործած եմ արդեօք և խղճէս
ո՛չ պատասխանը կ'ընդունիմ...

Պաղտասար. — Խիղճդ քեզմէ աւելի անա-
մօթ և դուռն խղճէդ աւելի լիւր:

Կիպար. — Էսէ՛, կ'աշխատեմ, ի՞նչ պատճառներ
կը հարկադրեն զքեզ անվայել լեզու գործածել
մտերիմ բարեկամի մ'որ աշխատած է միշտ ամ-
բապնդելու քեզի հետ ունեցած բարեկամութեան
կապերը...

Պաղտասար. — Ամբաստանելով... կապերը
ամբաստանելով... ա՛յ, անզգամ, լուծելու ըսէ՛
սըւոր, քակելու ըսէ՛ սըւոր... դաւաճա՛ն...:

Կիպար. — Մեծապէս կը սխալիք եթէ կը
կարծէք տակաւին թէ հեղինակն եմ կարծեցեալ
յանցանքին. բնաւ չէք խորհիր որ արդարութիւնն
երեւան պիտի գայ և ամօթապարտ պիտի ընէ
զձեզ:

Պաղտասար. — Այո՛, հարկաւ երեւան պիտի
գայ:

Կիպար. — Եւ պիտի համոզուիք թէ Կիպար
անմեղ է:

Պաղտասար. — Եւ հասարակութիւնն պիտի
հասկնայ թէ Կիպարի պէս մեղաւոր մարդ չկայ
աշխարհիս վրայ:

Կիպար. — Ըստ ձեր կարծեաց գլխատուելու
մարդ մ'եմ ես, այնպէս չէ՞...:

Պաղտասար. — Ողջ ողջ կրակի մէջ նետուե-
լու գաղան մ'ես...:

Կիպար. — Կը ցաւիմ թէ հին մարդոց պէս
կը խորհիք և ձեր կարծիքներն բնաւ չեն համա-
պատասխաներ դարուս լուսաւորութեան ոգւոյն:
Պաղտասար աղբար, եթէ ձեր կնոջ սիրականն իսկ ը-
լայի՝ բնաւ պարտականութիւն չունէի մարտել ձեր
լեզուն որ արժանապատուութիւնս կը վիրաւորէ:
Դիցուք թէ սիրած եմ ձեր կինն, բայց քեզի ի՞նչ
ըրած եմ որ անձնականութեանս կը դաշխս. գիտ-
նալու էիք թէ դարուս ոգին կը դատապարտէ
անձնականութիւն վիրաւորելը: Ես մինչև այսօր
կը յարգեմ ձեր անձն և կը փափաքեմ իսկ որ մեր
բարեկամութիւնն անեղծ մնայ:

Պաղտասար. — Տունս կը քանդես և կը յար-
գես իմ անձս...:

Կիպար. — Ո՞վ կ'ըսէ թէ կը քանդեմ ձեր
տունը, ենթադրելով թէ կը սիրեմ ձեր կինն ու-
րիշ բան մ'ըրած չեմ ըլլար այլ պարզապէս սկզբ-
բունք մը պաշտպանած կ'ըլլամ, բայց այս սկզբ-
բունքը ձեր սկզբնայն կը հակառակի եղեր. միաս
չունի, թող սկզբունքները կռուին...:

Պաղտասար. — Սկզբունք:

Կիպար. — Այո՛, պէտք է, Պաղտասար՝ աղբար, անհրաժեշտ պէտք է ժամանակիս յառաջդիմութեան հոսանքին մէջ նետուիլ եթէ կ'ուզենք հանգիստ ապրիլ: Տասնեւիններորդ դարն ողջ ողջ կրակի մէջ նետուելու չդատապարտեր այն երիտասարդն որ իւր մտերիմ բարեկամին կէնը սիրելու կը դատապարտուի ընութենէ: Դարուս քաղաքակրթութիւնն կ'որոնէ այն պատճառներն որոնց համար երիտասարդն ստիպուած է իւր բարեկամին կէնը սիրելու...:

Պաղտասար. — Այդ աղուոր խօսքերը պահէ՛ Դատաստանական Խորհրդոյ առջև զրուցելու համար, անպիտան... կ'ինս գլխէ կը հանես, աշխարհի առջև զիս ծաղր ու ծանակ կ'ընես, տունս կը կործանես և առանց ամէնալու կ'ըսես թէ ըսկըզբունք մը կը պաշտպանես...:

Կիպար. — Այո՛, և այս փաստերս կը յայտնեմ զքեզ յաւելուս համար, զքեզ համոզելու համար որ ետ քաշուիս այդ դատէն ուր քեզի համար յաջողութեան բնու յոյս չկայ... ի տեսութիւն...:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ.

Պ Ա Ղ Տ Ա Ս Ա Ր, յ է Տ Ո յ Օ Ք Ս Է Ն

Պաղտասար. — Պիտի սորվիս դուն սկզբունք պաշտպանելը... այսչափ ալ աներեսութիւն բը-

նաւ տեսած ու լսած չունէի... Թէ որ ես ասանկ յանցանք մը գործէի, Աստուած մի՛ արասցէ, փողոց ելնելու պիտի ամէնայի... աս հիմակուան երիտասարդներն չատ կարեւորութիւն չեն տար կոր ամէնալու... գողութիւն ալ կ'ընեն կոր և բարեգործութիւն ընողներէն աւելի ազատ, ուրախ և զուարթ կը մտնեն կոր ընկերութեանց մէջ... դարուս ոգին ասանկ կը պահանջէ եղեր...:

Օգսեմ. — Ի՞նչ փութի վրայ են գործերը:

Պաղտասար. — Ինչպէս որ գիտէք: Մասնաժողովոյ անդամներն պիտի գա՛ն, խնդիրը պիտի քննեն և պիտի տեղեկագրեն Դատաստանական Խորհրդոյ ուր պիտի ներկայանանք դատուելու համար:

Օգսեմ. — Շատ լաւ: Թէպէտեւ վաստկած ենք դատն, այսու ամենայնիւ պէտք չէ գոռոզանալ և խիստ լեզու գործածել Մասնաժողովոյ անդամոց: Հարկ է շոյել, ողորդել զիրենք մեղմ և անողջ բացատրութիւններով, նամանաւանդ պէտք է այսուհետեւ անոնց սրտին դիմել և ոչ թէ մտքին: Սրտի դիմողներն ունայնաձեռն ետ չեն դառնար: Ուստի հարկ չկայ այլեւս փաստաբանելու, ազալելը հերիք է: Ուրեմն երբ ներկայանան հոս՝ անմիջապէս կը ծնրադրէք անոնց առջև ու աղերսանաց, հեծութեան, հառաչանաց ձայնիւ կ'աղաղակէք և կ'ըսէք կականաբերձ. «Տիարք իմ, կոչում կ'ընեմ ձեր գթութեան, ձեր խղճին, ձեր սրտին, ձեր արդարասիրական զգացմանց, և կ'աղաչեմ խնայեցէ՛ք գերդաստանիս պատուոյն, խնայեցէ՛ք իմ կենացս և իրաւունք ըրէք Տիարք իմ, եղբարք իմ, գթացէ՛ք... գթացէ՛ք... գթացէ՛ք...»:

Օգսեհն. — Քիչ մը լալ :

Պաղսասար. — Հի, հի, հի...գլխացէ՛ք...

հի, հի, հի :

Օգսեհն. — Շատ աղէկ ըրիք :

Պաղսասար. — Քանի մ'անգամ ալ ինքնիրե-
նըս վարժութիւն կ'ընեմ... բայց կը հոգնի կոր
մարդ... :

Օգսեհն. — Պատճառն այն է որ գլխութեան
առջեւ ներկայանալու համար կատարուելիք ձե-
ւակերպութիւնները քիչ մը դժուար են : Շատ
փաստաբաններ կարեւորութիւն չտալով ասոնց կը
կորսնցնեն իրենց դատերը :

Պաղսասար. — Շնորհակալ եմ որ սորվեցու-
ցիք ինձի : Այս ձեւակերպութիւնները կատարելէն
ետքը դատն անպատճառ վատկինք պիտի, այն-
պէս չէ՞ :

Օգսեհն. — Այո՛ :

Պաղսասար. — Այդ անգգամ կինն ալ գիտէ՞
արդեօք այս ձեւակերպութիւնները :

Օգսեհն. — Ձեմ կարծեր...այսու ամենայնիւ
ջանայ որ կատարել չտաս իրեն :

Պաղսասար. — Իմ կարծիքս ալ աս է :

Օգսեհն. — Առանձին կը թողում զքեզ Պաղ-
տասար աղբար, և վստահ եմ թէ դարձիս յաջող
լուրեր և երրորդ վճարումն յիսուն ոսկին պիտի
ընդունիմ :

Տ Ե Ս Ի Լ Գ.

ՊԱՂՏԱՍԱՐ

Բարի մարդ է, շիտակ մարդ է, բայց բոլոր
խօսքերը յիսուն ոսկիով կը վերջանան : Գոհ սըր-
տով պիտի վճարեմ այդ գումարն ալ, բաւական
է որ ազատիմ սա կնոջ ձեռքէն, պատիւս պաշտ-
պանեմ և խայտառակ չըլլամ բարեկամաց առջև :
Սա մեր դասն անգամ մ'ալ սերտենք : (Կը ծնւադ-
րէ) Տիարք իմ...ո՛չ, Տիարք իմ... կոչում կ'ընեմ
ձեր գլխութեան (քաղկասարս), ձեր խղճին (Սուր,
Փայլակ ու Երկար դրամ առջեւ կ'երեւան), ձեր սըր-
տին, ձեր արդարասիրական զգացմանց, և կ'ա-
ղաչեմ, խնայեցէք գերդաստանիս պատուոյն, խը-
նայեցէ՛ք... :

Տ Ե Ս Ի Լ Գ.

ՊԱՂՏԱՍԱՐ, ՍՈՒՐ, ՓԱՅԼԱԿ, ԵՐԿԱԹ

Սուր. — Պաղտասար աղբար... :

Պաղսասար. — (Չըսելով) Իմ կենացս և ի-
բաւունք ըրէք Տիարք իմ... :

Փայլակ. — Պաղտասար... :

Պաղսասար. — Եկա՞ք, հո՞ս էք...ե՞րբ եկաք.

չիմացայ, ներեցէ՛ք, հրամմեցէ՛ք, նստեցէ՛ք ձեր աթոռներուն վրայ: (Կը նստին):

Սուր. — Ձեր խնդիրն...:

Պաղտասար. — (Հրահանգաց հառնաւայն) Տիարք իմ, կոչում կ'ընեմ ձեր գլխովեան, ձեր խղճին, ձեր սրտին, ձեր արդարասիրական զգացմանց, և կ'աղաչեմ, խնայեցէ՛ք զերդաստանիս պատուոյն, խնայեցէ՛ք իմ կենացս և իրաւունքըրէ՛ք, Տիարք իմ, եղբարք իմ, գլխացէ՛ք, գլխացէ՛ք...:

Սուր. — Հանդարտէ՛, Պաղտասար աղբար, արդարութիւնն ի լոյս եկած է: Յանձնաժողովս ամէն միջոց ձեռք պիտի առնու գոհացում տալու համար ձեր պատուոյն և յագուրդ՝ ձեր արդար կրից... արդէն ձեր կրին թաղական խորհրդարանը բանտարկուած է...:

Պաղտասար. — Մեծապէս շնորհակալ եմ... տունս կործանեցաւ...:

Փայլակ. — Թէպէտե Կան ինչ ինչ դէպք նրբացուցիչք յանցանաց...:

Պաղտասար. — Ոտքերնիդ պագնեմ, այդ ինչ ինչը չկայ:

Երկար. — Ըստ որում կին մ'ե աղջիկ մը խաբել ուզեր էք...:

Պաղտասար. — Սուտ է:

Փայլակ. — Այսու ամենայնիւ Յանձնաժողովս նախ պիտի զբաղի զձեզ ձեր կնիկէն բաժնելու խնդրով և յետոյ ձեռք պիտի առնու միւս խնդիրը:

Պաղտասար. — Միւս խնդիրը սուտ է:

Սուր. — Ձեր վկայութիւնը բաւական չէ:

Երկար. — Կարդացէք ուրեմն մեր տեղեկա-

գիրն:

Սուր. — Սքանչելի տեղեկագիր մ'եղաւ:

Փայլակ. — Բոլոր յանցանքը կնոջ վրայ կը թողու:

Սուր. — Թէեւ մենք պարտականութիւն հուսնինք բնաւ ձեզ կարդալու տեղեկագիրն որ Դատաստանական Խորհրդոյն ուղղուած է, սակայն ցոյց տալու համար թէ Յանձնաժողովս ինչ անաշատութեամբ և արդարութեամբ քննած է խնդիրըն, կը կարդանք ձեզ անոր եզրակացութիւնը: (Կը կարդայ) Ա՛յդ նկատելով որ Պաղտասար աղբարի և կնոջ միջև անհամաձայնութիւն ծագած է ինչ ինչ պատճառներու համար որոնց յայտնութիւնըն զանց կ'ընէ Յանձնաժողովս, նկատելով որ այդ անհամաձայնութեամբ Պաղտասար աղբարի և կնոջ միջև համաձայնութիւն չկայ որոշեց անոնց բաժանումը հետեւեալ պայմաններով. Պաղտասար աղբար ոտք չպիտի կոխէ տունը:

Պաղտասար. — (Որ ծունկ չոքած եր ոտքի կ'եղնէ) Ի՞նչ կ'ըսէք...:

Սուր. — (Շարունակելով) Եւ ամբողջապէս կնոջը տրամադրութեան ներքե պիտի թողու զայն: Պաղտասար աղբար ամէն ամիս երեսուն ոսկի պիտի վճարէ իւր տիկնոջ որպէս զի սա կարենայ այդ գումարով իւր ապրուստը հոգալ և պատուաւոր կերպով ապրի:

Պաղտասար. — Այս կնիկը նորէն ինձի կուտաք կոր...:

Սուր. — (Շարունակելով) Եւ այդ վճարումն պատուաւոր երաշխաւորութեամբ ապահովելու պարտական պիտի ըլլայ: Իսկ այն պարագային

մէջ ուր կ'ինն ուզէ վերստին իւր էրիկն ընդունիլ՝
Պաղտատար աղբար ուէ ընդդիմադրութիւն մ'ընե-
լու իրաւունք պիտի չունենայ:

Երկար. — Չհաւնեցա՞ք այս եղբակացութիւն
նը...:

Պաղտատար. — Հաւնելո՞ւ բան է... պատիժն
ինձի տուեր էք...:

Փայլակ. — Կ'ուզէիք որ կ'ինն անօթութենէ
մեռցնէի՞նք:

Պաղտատար. — Ո՛չ, բայց...:

Սուր. — Եթէ ձեր կ'ինն օր մը գայ ձեր ձեռ-
քը համբուրէ ու մեղայ ըսէ, դարձեալ պիտի չըն-
դունիք զինքը:

Պաղտատար. — Հարկաւ պիտի չընդունիմ,
սատանան տեանէ երեսը...:

Սուր. — Ուրեմն անկարելին կը պահանջէք
դուք... Պաղտատար աղբար, Պաղտատար աղբար,
ինձի նայէ, դուն տղայ չես և համոզուելու ես որ
մշտնջենական կերպով չես կրնար կնիկէդ բաժնը-
ւիլ, դուք երկուքդ մէկ մարմին էք...:

Պաղտատար. — Հապա կի՞պարը...:

Սուր. — Ատիկայ պաշտօնական կերպարանք
չունի, ազգն պաշտօնապէս մէկ մարմին կը ճա-
նաչէ զքեզ և կ'ինդ. մենք անկարող ենք այդ
մարմինը բաժնելու մշտնջենապէս:

Փայլակ. — Հետեւաբար Յանձնաժողովոյս
ըրած կարգադրութիւնն սիրով ու շնորհակալու-
թեամբ ընդունիլ պարտ էր ձեզ:

Պաղտատար. — Ըսել է թէ մինչև որ մեռնիմ
այս փորձանքէն չպիտի կրնամ խալսիլ:

Սուր. — Այսինքն ձեր կնոջմէն:

Պաղտատար. — Ա՛հ, ոտքս կոտրէր ու թա-
րոն չերթայի այն գիշեր, ինչո՞ւս պէտք էր իմին
թատրոն... Թատրոնս պակաս էր... տունդ նըս-
տէ՛, Նարեկդ կարդա՛, մարդ Աստուծոյ...:

Փայլակ. — Խեղքդ ո՞ր էր այն ատեն:

Երկար. — Ինչո՞ւ վիճակիդ յարմար կ'ին մը
չառիր:

Պաղտատար. — Կարգուելն ինչ մեծ յանցանք
է եղեր... բայց, ինչ որ ալ ըլլայ, չեմ կրնար ձեր
եղբակացութիւնն ընդունիլ:

Սուր. — Բռնի ընդունիլ պիտի տանք:

Երկար. — Եթէ հարկը պահանջէ՛ մինչև ան-
գամ բանտը պիտի դնենք զքեզ:

Փայլակ. — Մենք չենք կրնար մեր նախնեաց
աւանդութեանց հակառակիլ: Դուն անոր օրինա-
ւոր ամուսինն ես. քիչ մը ժամանակի համար մի-
այն կրնաք բաժնուիլ:

Սուր. — Երթանք ուրեմն, մենք գործ չու-
նինք այլ եւս հոս. Դատաստանական Խորհրդոյն
անկ է իւր վճիռը հաղորդել և գործադրութիւնը
պահանջել:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե.

ՆՈՅՆՔ ԵՆ ԱՆՈՅՇ

Անոյժ. — (Երեւոյ բնական և արեւի անրկցու-
ցած, ընթացիկ և արեւի սեղանացած եւ հասցուցած,
գլխուն շիւծու մազ անցուցած եւ արտասանելով այն-

պէս որպէս քե սոցելի երկու ակոսայներն ինկած ըլլային) Կեցէ՛ք, Տիարք իմ, անմեղ մը զո՞հ կերթայ ինձի համար... ես էի որ Կիպարի հետ այդ տունէն դուս կ'ելնէի և ոչ թէ Պաղտատար աղբա-
րին կինը :

Սուր. — Դու՞ք էիք :

Անոյց. — Ես :

Փայլակ. — Դիտեցէ՛ք որչափ կը նմանի Անոյ-
չի : Ի՞նչ մ'աւելի ճերմակ է և ընքուիներն՝ աւելի
սեւ և աւելի հաստ :

Երկար. — Այդպէս է, կարծես թէ երկուորեակ
են. ասոր ձայնն աւելի հաստ է և կը ծեծեկծեծէ :

Պաղտատար. — Ո՛չ, ո՛չ, աս չէր... իմ կինս
էր :

Սուր. — Արդարութիւնն վերջապէս երեւան
եկաւ :

Երկար. — Աղէկ որ տեղեկագիրն տուած չենք :

Անոյց. — Կը խնդրեմ, խնայեցէ՛ք այդ կնոջ
պատւոյն, ազատեցէ՛ք զինքն այս անխիղճ մար-
դէն, այս վայրենի մարդէն :

Պաղտատար. — Ի՞նչ խօսքեր են ասոնք :

Անոյց. — Ես կը ճանչնամ զքեզ, ինչպէս նաեւ
քու ամուսնական հաւատարմութիւնդ :

Երկար. — Պաղտատար աղբար, ի՞նչ կ'ըսէ :

Պաղտատար. — Մի՛ հաւատաք, սուտ է...

Անոյց. — Ինքը շատ աղէկ կը ճանչնայ զիս :

Պաղտատար. — Առաջին անգամն է որ կը
տեսնեմ :

Անոյց. — Սակայն ես կրնամ հաստատել թէ
զիս ալ գլխէ հանողը դուն ես, թէ դուն ես պատ-
ճառ իմ թշուառութեանս : Անդու՛ թ մարդ... ինք-

զինքդ բարեպաշտ ու միամիտ ցոյց տալ կուզեմ,
բայց զիս ալ չես կարող խաբել : Բացէ՛ք տիարք
իմ աջ թեւը և տեսէք հո՞ն կարմիր նշան մը : (Կը
քանակ ու կը գտնեն կարմիր նշանը) :

Սուր. — Ես կը պատուեմ այս տեղեկագիրը :

Երկար. — Ի՞նչ խաբեբայ մարդ է եղեր աս :

Անոյց. — Ո՛հ, գիտեցէ՛ք խեղճ կնոջ, այդ
առաքինի կնոջ... :

Փայլակ. — Երթա՛նք բարեկամ երթա՛նք.
և դուն ալ պատրաստուէ բանտ երթալու, ոճրա-
գործ... :

Երկար. — Ազգային իշխանութեան հետ այս-
պէս խաղալը շատ սուղի պիտի նստի ձեզի : Ա՛լ
ամէն բան յայտնուած է :

Պաղտատար. — Թող չէք տար որ ես ալ խօ-
սիմ... ասոնց բոլորը վարպետութիւն է, նենգու-
թիւն է, խորամանկութիւն է, ես այս կերպա-
րանքով կին չեմ ճանչնար... կնոջս կողմէ պատ-
րաստուած խաղեր են ասոնք :

Սուր. — Լռէ՛, անպիտան, լռէ՛ :

Փայլակ. — Լռէ՛ ու քալէ՛, մեզի հետ մէկ-
տեղ պիտի գաս որ իշխանութեան յանձնենք
զքեզ :

Պաղտատար. — Բայց ի՞նչ գիտնամ որ նոյն
ինքն կինս չէ... կեցէ՛ք... սա... թողէ՛ք որ
ապաց... :

Սուր. — Դեռ կը համարձակի՞ս... կինդ
թաղական խորհրդարանն է... քալէ՛ :

Երկար. — Աւելորդ խօսքեր չենք ուզեր
Քալէ՛ :

Պաղտատար. — Ոչ :

Փայլակ. — Բռնի պիտի տանինք եթէ կամօքըդ չգաս :

Պաղտասար. — Խօսիլ չէք տար որ... :

Անոյշ. — Ահ... տակաւին խօսիլ կ'ուզես : Նորանոր զրպարտութիւններ ստեղծելու համար անշուշտ, անուանարկելու համար կին մ'որ իւր անբասիր վարուքն կրէայ տիպար հանդիսանալ գեղեցիկ սեռին . ո՛հ... Մեծապատիւ Տէրաբք, խօսիլ մի՛ տաք այս մարդն... :

Փայլակ. — Պաղտասար աղբար, պարտապ տեղը մի ջանար ինքզինքդ արդարացնելու, ամեն բան յայտնուած է և արդարութիւնն ցոյց տուած է իւր լուսաճաճանչ գէմքը :

Պաղտասար. — Ինչուս պէտք էր իմին թատրոն... :

Անոյշ. — Եթէ արդարախօս և բարեսիրտ եւ բիտատարդ մը չխոստանար ձեռք կարկառել ինձ և դնացքս ուղղել՝ պիտի կորսուէի այն ճամբուն մէջ ուր առաջնորդեց ինձի նենգութեամբ և խորամանկութեամբ : Այո՛, մեծ յոյս ունիմ որ այս թշուառութիւնս քիչ ժամանակի մէջ երջանկութեան փոխուի, որովհետեւ կիպար խօսք տուած է ինձ հետս կարգուելու : Վստահ եմ ես կիպարի անկեղծութեանն . չատ լաւ գիտեմ թէ զիս միայն կը սիրէ, և հետեւաբար կը պնդեմ թէ Տիկին Անոյշի հետ բնաւ սիրային յարաբերութիւն ունեցած չէ :

Սուր. — Կը խնդրեմ, մի յուզուիք, օրիորդ, Յանձնաժողովս քաջ վերահասու եղած է արդէն Պաղտասար աղբոր բռնած ընթացքին, և որոշած է արժանն անօրինելու :

Պաղտասար. — Եթէ հիմա խելքս չփախցնեմ բնաւ փախցընելիք չունիմ :

Անոյշ. — Ահ, քանի ծանր է ինձ երկրորդ անգամ խաբուելը և եթէ իմանամ թէ կիպար կը խաբէ զիս, թէ կիպար ուրիշի մը նուիրած է սիրտը, ո՛հ, այն ատեն ուրիշ բան չմնար ինձ ընել եթէ ոչ ատրճանակով... :

Փայլակ. — Հանդարտէ՛, օրիորդ, հանդարտէ՛... :

Տ Ե Ս Ի Լ 2.

Ն Ո Յ Ն Ք Ե Լ Կ Ի Պ Ա Ր

Երկար. — Կիպարն եկաւ ահա :

Անոյշ. — Կ'ազաչեմ, ըսէք ինձ, իրա՞ւ է թէ դուք կը խաբէք զիս :

Կիպար. — Ի՞նչ հարցում է այդ :

Անոյշ. — Թէ Տիկին Անոյշը կը սիրէք :

Կիպար. — Միթէ կարելի՞ է ձեզմէ բաժնուիլ և դրժել խոստմանցս : Ո՛հ, կը խնդրեմ, ուրիշ անգամ այդ տեսակ հարցում մի ուղղէք ինձի, եթէ չէք ուզեր սիրտս վիրաւորել : Դուք իմ միակ երջանկութիւնս էք, իմ յոյսս էք, իմ կեանքս էք, իմ հոգիս էք, և ինչպէս կրնամ մերժել զքեզ (Կը գրկե Անոյշը) :

Պաղտասար. — (Բարկութեամբ) Ի՞նչպէս յանձնաժողով էք դուք... :

Կիպար. — Եւ ամէն բան պատրաստուած է

քանի մը օրէն մեր ամուսնութեան հանդէսը կատարելու և չար լեզուները կարկելու համար: Բայց ի՞նչ հարկ ստիպեց զձեզ հոս գալու:

Անոյժ. — Անմեղ կնոջ մը պատիւը պահպանելու հարկը, Տիկին Անոյշը պաշտպանելու պէտքը, որուն սիրականն կը կարծէ զձեզ Պաղտասար աղբարը:

Կիպար. — Հիմա կը հասկնամ... հիմա միտքըս կուգայ թէ ինչպէս Պաղտասար աղբար բռնեցած է այդ սխալ կարծիքը... կարծեմ թէ զձեզ Տիկին Անոյշը նմանցուցած է:

Անոյժ. — Ոչ թէ միայն նմանցուցած է այլ կը պնդէ որ ես Տիկին Անոյշ ըլլամ:

Սուր. — Ատոր պնդելուն ո՞վ կարեւորութիւն կուտայ:

Կիպար. — Դուք Տիկին Անոյշն էք եղեր... խեղճ մարդ...:

Պաղտասար. — Դուն ես խեղճ մարդ:

Կիպար. — (Առ Սուր) Կարծեմ թէ այդ մարդուն ուղեղը մնասուած է և բարեսիրական գործ մը կը կատարէք եթէ Փրկիչ զնէք զինքն ու բժշկաց խնամոց յանձնէք:)

Պաղտասար. — Ես խենդ չեմ:

Երկաթ. — Ես ալ կամաց կամաց կ'սկսիմ կարծել թէ ուղեղի պղտիկ հիւանդութիւն մ'ունի այդ մարդը:

Փայլակ. — Երկու տող նամակով մը Փրկիչ զրկելու է ուրեմն զինքն. մեղք է խեղճ մարդուն:

Պաղտասար. — Խենդ էք, ի՞նչ էք:

Սուր. — Ի՞նչ մը դուրս ելնենք Պաղտասար աղբար:

Պաղտասար. — Ոչ, այս ամենն իմն է, տան տէրն ես եմ:

Փայլակ. — Մի՛ օտիպեր զմեզ խիստ միջոցներու դիմել:

Պաղտասար. — Դիմեցէք:

Երկաթ. — Պարտաւոր էք գիտնալ թէ պաշտօնական մարմին մը կարող է իւր առաջադրած նպատակին հասնիլ, ուստի քաղցրութեամբ կը հրաւիրեմ զքեզ յօժարակամ ընկերակցիլ մեզ:

Պաղտասար. — Ես խենդ չեմ:

Սուր. — Բոլոր խենդերն այդպէս կ'ըսեն:

Կիպար. — Եթէ խենդ չէ՝ չարագործ մ'է:

Երկաթ. — Երթանք, Պաղտասար աղբարս, երթանք: (Աջ քեռէն կը բռնէ):

Փայլակ. — Երթանք, սիրելիս, երթանք: (Զախ քեռէն կը բռնէ):

Սուր. — Ուրախ եմ թէ Պաղտասար աղբար չստիպեց զմեզ խիստ միջոցներ ձեռք առնելու:

Պաղտասար. — Ինչո՞ւ կը քաշէք թեւերէս: (Կ'ընդդիմանայ եւ յռգեւ երթալ): Ինչ տմարդութիւն է աս...:

Երկաթ. — Պաղտասար աղբարը բարի մարդ է: (Միշտ փաշտելով):

Փայլակ. — Պաղտասար աղբարը խոհեմ մարդ է: (Թեւեկ կը փաշէ):

Պաղտասար. — Թող տուէք թեւերս: Ի՞նչ ըրի ես ձեզի... ի՞նչ բռնութիւն է աս... ի՞նչ անիրաւութիւն է աս... ի՞նչ բարբարոսութիւն է աս:

Սուր. — Յանձնաժողովս բարեբաւտ կը համարէ ինքզինք նկատելով թէ Պաղտասար աղբար դժուարութիւններ չյարուցաներ...

Պաղտասար. — Անբարոյական կին մը կը

պաշտպանէք և պատուաւոր մնալ ուզող ամուսին մը կը քաշկռտէք: Ո՞ւր կերթանք... ինչո՞ւ կը քաշկռտէք... չէ՞ք ամէնար... չէ՞ք խպնիր...:

Երկար. — Բայլ մ'ալ:

Փոլլակ. — Բալէ', եղբայրս, քալէ':

Պաղտասար. — Մի՛ քաշէք... փաստաբանս կ'ուզեմ... փաստաբանս ալ հետ պիտի առնեմ, փաստաբանս...: (Կը մեկնի):

S Ե Ս Ի Լ Է.

ԱՆՈՅՇ, ԿԻՊԱՐ

Անոյշ. — Ինչպէս կատարեցի դերս, հաւնեցա՞ր:

Կիպար. — Առաջին կարգի դերասանուհւոյ մը պէս:

Անոյշ. — Պէտք է խոստովանիլ սակայն թէ յանձնաժողովոյ անդամներն ալ բաւական նպաստեցին մեզ:

Կիպար. — Այո՛, որովհետեւ նախապէս առնոց իւրաքանչիւրին հետ մասնաւոր տեսակցու թիւներն ունեցայ և խոստացայ գոհ ընել զիրենք: Պատիւդ անարատ պահելու համար ըրի ինչ որ կարող էի ընել: Զանքերս ապարդիւն չ'մնացին:

Անոյշ. — Երախտապարտ թողուցիր զիս սիրելի Կիպար. առանց քեզի կարելի չէր ինձ պատուակել յանցանքս: Աշխարհի առջեւ նախատառաց արժանի, զգուհի էակ մը պիտի ճանչցուէի և ո՛վ զիտէ ինչ տխուր կեանքի մը մէջ անոք և անօգնական պիտի տառապէի...

Կիպար. — Երեւակայական դժուարութիւն

ներու վրայ տրամելու հարկ չկայ: Ամէն վտանգ անցած է, սակայն մեր պաշտօնը դեռ լրացած չէ: Սենեակդ գնա՛, երեսդ լուա, խակական դէմքդ ստացի՛ր, հագուստդ փոխէ՛ և ինձի սպասէ՛:

Անոյշ. — Կը հնազանդիմ: Ի տեսութիւն: (Կը մեկնի):

S Ե Ս Ի Լ Ը.

Կ Ի Պ Ա Ր

Գործը թէև յաջող երեւոյթ մ'ունի առ այժմ, սակայն կրնայ փոխուիլ եթէ մեր խոստումը չը կատարենք և չվճարենք այն նուէրներն զորս խոստացանք և որոնց միայն պարտաւոր ենք մեր խնդրոյն յաջողութիւնը: Հիմակուրնէ աշխատինք ուրեմն այդ նուէրները Պաղտասար աղբարէն փրցընելու միջոցներուն վրայ խորհիլ:

S Ե Ս Ի Լ Թ.

ԿԻՊԱՐ, ՓԱՅԼԱԿ, ՊԱՂՏԱՍԱՐ

Փալլակ. — Ասանկ պարագայներու մէջ խոհեմութեամբ վարուիլ հարկ է. սխալ մը որքան շուտ ուղղուի այնքան փոքր կ'ըլլայ վնասը: Կը չ'նորհաւորեմ ուրեմն զձեզ որ վերջապէս ճանչցաք ձեր սխալն և որոշեցիք ուղղել զայն՝ հաշտուիլ ուղելով ձեր կնոջ հետ որ կանանց դասուն մէջ իր առաքինութեամբն կը փայլի:

Պաղտասար. — Այո՛, այո՛: (Մեկրուսի) Ես գիտեմ ընելիքս:

Փայլակ. — Այս եղանակաւ գայթակղու-
թիւնը կը բառնայ ի միջոց, չար լեզուները կը
պապանձին և յանձնաժողովս ալ ինքզինքն բա-
րեբախտ կը համարի ձեր և ձեր կնոջ մէջտեղ
պատուաւոր հաշտութիւն մը գոյացնելուն համար:

Կիպար. — Երբ առաջին անգամ Պաղտասար
աղբար ինք յայտնեց այս խնդիրն և զիս Տիկին
Անոյշին քով զրկեց որ գործն ստուգեմ, ձեռքս
խզծիս վրայ դնելով խնդիրն իւր բոլոր մանրա-
մասնութեամբն քննեցի և սա եղբակացութեան
հասայ թէ կինն անմեղ է և թէ խնդրոյն մէջ թիւ-
րատեսութիւն կայ: Եղբակացութիւնն յայտնեցի
իրեն և մանաւանդ քիչ մ'ալ առաջ երթալով՝ յոր-
դորեցի զինքն որ Դատաստանական Խորհրդոյ
գիմելու գաղափարն մէկզի նետէ, նոյն իսկ եթէ
կինն սատանայէն խաբուելով գործած ըլլայ իրեն
վերագրեալ յանցանքը: Պաղտասար աղբար քիչ
մը անբնական դատեց իմ յորդորներս որք կը
կրկնուէին նաեւ կնոջը կողմէ:

Պաղտասար. — Իրաւունք ունի Կիպար: (Մե-
կրուսի) Ոճրագործ, գազան:

Կիպար. — Գիտէի որովհետեւ թէ այրն որ
իւր կինն իբրեւ անպատիւ կ'ամբաստանէ՝ ուրիշ
բան չընեք եթէ ոչ կը հրաւիրէ հասարակու-
թիւնն որ բարեհաճի իւր կինն սիրելու:

Փայլակ. — Շատ ճիշդ կը խօսիք:

Կիպար. — Մինչդեռ տան պատիւը պահպա-
նելու համար պատուաւոր այր մը եթէ կնոջը մէկ
թեթեւ պակասութիւնն իսկ տեսնէ չտեսնելու
գարնելու է:

Պաղտասար. — Անանկ է:

Փայլակ. — Այր մը իւր պատիւն պահելու
համար պզտիկ անպատուութիւններ ընդունելու է:

Կիպար. — Եթէ այսպէս վարուիլ հարկ է
պակասութեան մէջ գտնուած կնոջ մը համար, որ-
քան ուրեմն չըջանայեցութեամբ վարուիլ պէտք
էր կնոջ մը համար որուն դէմքին վրայ պարկեշ-
տութիւնն և անմեղութիւնն կը փայլին: Մեծ սը-
խալ գործեցիք, Պաղտասար աղբար, զրպարտելով
ձեր կինն և անոր հետ ձեր մտերիմն որ այնքան
սէր, վստահութիւն ու համակրութիւն կը տածէր
ձեզի համար:

Փայլակ. — Յանձնաժողովն իւր խորին ու-
շադրութեան առարկայ պիտի ընէ այն կէտն և
այնպիսի տեղեկագիր մը պիտի խմբագրէ ուր
պատուաւոր կերպով պիտի ուղղուի այդ սխալն,
ուր պիտի բժշկուին գայթակղեալ միտքերն, ուր
արեւու պէս յայտնի պիտի երեւայ թէ Պաղտասար
աղբարն ալ անմեղ է, կինն ալ անմեղ է և դուք
ալ անմեղ էք:

Պաղտասար. — Ի՞նչպէս:

Փայլակ. — Պարզապէս պիտի գրուի տեղե-
կագիրն մէջ թէ Պաղտասար աղբար իրաւունք
ունէր սխալելու իւր կինն կարծելով կին մը որ
կարծես թէ իւր կինն էր, այնքան նմանութիւն
ունէր իւր կնոջ հետ և թէ մանրաքննին աչօք
գիտել հարկ էր զանոնք իրարմէ որոշելու համար:

Կիպար. — Այս իմաստով շարագրուած տե-
ղեկագիր մը կարող է միայն կործանուած պատիւ
մը վերականգնել:

Փայլակ. — Եւ անցեալն իբրեւ ոչ եղեալ հա-
մարել տալ:

Կիպար. — Այո՛, պարզապէս թիւրատեսութիւն մը:

Փայլակ. — Այո՛, կատարեալ թիւրատեսութիւն:

Կիպար. — Մանաւանդ թէ առաւել քան զթիւրատեսութիւն:

Փայլակ. — Եւ ասանկ թիւրատեսութեան մը համար ո՞ր պատուաւոր մարդ կրնայ մեղադրել Պաղտասար աղբարը:

Կիպար. — Ոչ ոք: Մարդս սխալական է:

Փայլակ. — Մանաւանդ թէ ամեն մարդ անգամ մ'ալ պիտի տեսնէ փորձով թէ քանի նախանձանդեր է Պաղտասար աղբար իւր պատուոյն:

Կիպար. — Անտարակոյս: (Մեկուսի) Երթանք նուէրներն ու Թագուհիին ու Մարթային տրուելիք վարձքն ճարելու ճամբայ մը գտնել: (Կ'երթայ):

Փայլակ. — Այս կերպով ձեր պատիւն աւելի ևս պիտի բարձրանայ:

Պաղտասար. — Մեծապէս շնորհակալ եմ: (Մեկուսի) Երեսանց հաշտուելու է և այս դժոխքին ուրիշ մէկ ելքը փնտռելու է:

Փայլակ. — Եւ առաջուրնէ աւելի սիրով պիտի ապրիք երջանկութեան մէջ որ չատերու նախանձը պիտի շարժէ: Ամուսնութեան մէջ պզտիկ վէճերն երբեմն սէրն աւելցնելու կը ծառայեն: Գոհ եղէք որ ասանկ պզտիկ վէճ մ'ունենցաք:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ.

Ն Ո Յ Ն Ք, Ե Ր Կ Ա Թ, Ա Ն Ո Յ Շ

Երկաթ. — Թիւրատեսութեան վրայ հիմնուած սխալ մը վերջապէս կ'ուղղուի ի մեծ գոհունակութիւն յանձնաժողովոյս. զոյգ մը սիրասուն ամուսնի որք թիւրատեսութեան պատճառաւ քիչ մը ժամանակ բաժնուած էին իրարմէ՝ կուգան այժմ վերստին միանալ:

Անոյշ. — Կը խնդրեմ, միացման վրայ մի՛ խօսիք: Ուխտ ըրած եմ այսուհետեւ առանձին ապրիլ:

Փայլակ. — (Առ Պաղտասար) Գնա՛ ուրեմն խնդրել:

Երկաթ. — Առանձին ապրելու համար ստեղծուած չէք դուք, տիկին:

Անոյշ. — Ոչ ալ ասանկ մարդու մը հետ որ ամեն վայրկեան առիթ կը փնտռէ իւր կինն վատահամբաւելու և աշխարհի առջև ծաղու նշաւակ ընելու: Ահ... վարժուած չեմ ես թաղական խորհրդարաններու մէջ բանտարկուելու և հանդուրժելու որ ներս մտնողն քսուի ինձի: (Կուշայ):

Պաղտասար. — (Մեկուսի) Օհ, օհ, օհ... ուրիշներն ալ քսուեր են... ուրախ լեր Պաղտասար:

Անոյշ. — (Լալով) Մէկը շրջազգեստէս քաշէ, միւսը կամթոէ, աս աչք ընէ, այն համբոյրներ ուղարկէ, ես վարժուած եմ ասանկ խայտառակութեանց:

Երկար. — Մի լաք, աղնիւ տիկի'ն, թիւրիմացութեան արդիւնք է այդ...:

Փայլակ. — Որ չկրնար երկրորդ անգամ տեղի ունենալ:

Պաղասաւար. — (Մեկուսի) Եթէ Փրկիչն աչքս չվախցնէր...:

Փայլակ. — (Առ Պաղասաւար) Նկատելով որ դուք էք այդ տխուր թիւրիմացութեան հեղինակ՝ կը հրաւիրենք զձեզ որ միտքարական խօսքերով սրբէք ձեր տիկնոջն արտասուքը:

Երկար. — Եւ կարելի եղածին չափ շուտ, եթէ չէք ուզեր Փրկիչի ճամբան բռնել:

Պաղասաւար. — (Անոյշին մօտեցաւ) Մի' լար, տիկին, մի' լար, սրբէ՛ արցունքդ... Ես եղայ թիւրիմացութեան պատճառ... դուն անմեղ ես, ես ալ անմեղ եմ, Կիպարն ալ անմեղ է, թիւրատեսութիւն կայ գործին մէջ:

Փայլակ. — Այո՛, և տեղեկագիրն ընդարձակօրէն պիտի խօսի այս կէտին վրայ:

Երկար. — Զանացէ՛ք անցեալն մոռնալու, տիկի'ն:

Անոյշ. — Կրնա՞ք երաշխաւորել զիս որ ուրիշ անգամ ասանկ թիւրատեսութեան մէջ չպիտի գտնուի:

Փայլակ. — Այո՛, կ'ապահովենք զքեզ:

Պաղասաւար. — (Մեկուսի) Հետն ապրելու միտք չունիմ որ...

Անոյշ. — Կը հնազանդիմ ձեր կամաց...

Փայլակ. — Կեցցէ՛ տիկին Անոյշ, որ հաճեցաւ իրաւախոս՝ ըլլալ և ղիւրացնել մեր փափուկ պաշտօնը:

Երկար. — Գնացէ՛ք ձեր սենեակը քաշուեցէ՛ք և հանդարտեցէ՛ք, որովհետեւ շատ յուզուեցաք: (Անոյշ կը մեկնի):

Փայլակ. — (Առ Պաղասաւար) Զանացէ՛ք այսուհետեւ զինքն գոհ ընելու, ձեր կինն գոհար մ'է: (Կը մեկնի):

Երկար. — (Առ Պաղասաւար) Սէր և միաբանութիւն կը բարեմաղթեմ, Պաղասաւար աղբար: (Կը մեկնի):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ա.

ՊԱՂՏԱՍԱՐ (Առաւմտի)

Այսպէ՛ս են եղեր աշխարհիս գործերը... բըռնութեամբ Փրկիչ կը տանին կոր իբրեւ խենդ... անգամ մը հոն երթալէն վերջը իբրեւ խենդ, աշխատէ՛ ու աշխատէ՛ որ խենդ չըլլալդ հաստատես, որո՞ւ պիտի հասկցնես... եթէ հաշտուելու համար խօսք չտայի՝ մինչեւ հիմայ խենդերու քովը գնացած պիտի ըլլայի...: Ա՛լ համոզուեցայ թէ այս անպատիւ կնիկէն բաժնուիլ կարելի չէ, բայց որովհետեւ անպատիւ ապրիլն ալ անհնար է ինձ, քիչ մը ժամանակ ալ ակոռայնեքս կը սխմեմ, գործերս ուղածիս պէս կը կարգադրեմ և օր մը կ'ընեմ Ամբրիկա կը փախչիմ... ուրիշ ճար չկայ: Վա՛յ անոնց որ իմինիս պէս կնիկ ունին, Աստուած ողորմի... իրաւունքն ու արդարութիւնն իմ հետս ըլլան ու չկարենամ դատը վաստակիլ, ի-

բաւ կամ խենդենալու բան է կամ ճաթելու : Մէկ թիւրատեսութեամբ այնչափ յայտնի անիրաւութիւններ գործեցին որ դիմանալու բան չէ : Աս իմ կնիկս է կ'ըսեմ կոր ու չեն ամէնար կոր ինձի պատասխանելու թէ կնոջդ նմանող կնիկ մ'է տեսածդ : Իրաւունքը մտիկ ընել չուզողին ուղա՛ծիդ չափ խօսէ , ի՞նչ օգուտ ունի : Բայց , վնաս չունի , այս թիւրատեսութիւնն չիմայ իմ ալ գործիս կուգայ , գոնէ մինչեւ որ գործերս կարգադրեմ իրաւունք կ'ունենամ բարեկամացս ըսելու թէ խաբուած եմ կին մը կնոջս նմանցնելով , մինչդեռ եթէ թիւրատեսութիւն չըլլար այս օրուքնէ պարտաւոր էի փախչիլ :

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Բ .

ՆՈՅՆ ԵՆ ՕԳՍԷՆ

Օգսէն . — Կը յուսամ թէ դատդ նպաստաւոր կերպով վերջացուցիր և պատժել տուիր այդ լիբբ կինը :

Պաղասաւ . — Կը խնդրեմ , մաքուր բռնեցէք ձեր լեզուն , իմ կինս լիբբ չէ :

Օգսէն . — Ի՞նչ է ուրեմն իւր էրիկն մատնող կինը :

Պաղասաւ . — Կինս բնաւ մատնած չէ զիս :

Օգսէն . — Խենդեցա՞ք :

Պաղասաւ . — Ամենեւին :

Օգսէն . — Ո՞վ էր ուրեմն Կիպարը սիրողը :

Պաղասաւ . — Ուրիշ կին մ'որ իմ կնոջս կը նմանի , այնպէս որ մեծ դժուարութեամբ կարելի է իրարմէ որոշել զանոնք :

Օգսէն . — Բնաւ երբէք :

Պաղասաւ . — Այո՛ , ես սխալած եմ իմ կինըս կարծելով կին մ'որ մօտերս պիտի կարգուի Կիպարի հետ : Ես տեսայ այդ կինը :

Օգսէն . — Ձեմ հաւտար ես , ասոր հաւտալու համար կատարեալ խենդ ըլլալու է ոք , դուք ազատ էք հաւտալու , գալով մեր յիսուն ոսկւոյն . . .

Պաղասաւ . — Այդ գումարը չնոր՝ ըրէք ու չվճարենք :

Օգսէն . — Ամբողջապէս կ'ուզեմ այդ գումարն իբրեւ վարձք իմ տաժանելի աշխատութեանցս :

Պաղասաւ . — Ըստ որում հաշտուեցայ կնոջս հետ . . . :

Օգսէն . — Ո՞վ ըսաւ քեզ որ հաշտուիս . . . :

Պաղասաւ . — Անմեղ է :

Օգսէն . — Ինչո՞ւ դատ բացիր իրեն դէմ :

Պաղասաւ . — Շատ լաւ :

Օգսէն . — Եթէ կէս ժամէն չվճարուի պատրաստուէ դատի : (Կը մեկնի) :

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ .

Պ Ա Ղ Տ Ա Ս Ա Ր

Անիծեալ կնիկ . . . տունս տեղս քանդեցիր , կործանեցիր . . . այսչափ ծախք , այսչափ մտատանջութիւն , այսչափ սիրտ մաշուք և փոխարէն անպատուութիւն . . . :

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Դ.

ՊԱՂՏԱՍԱՐ, ՍՈՒՐ, ԹԱԳՈՒՀԻ, ՄԱՐԹԱ

Սուր. — Ինչո՞ւ կը պօռաք, կը պօռչտաք, ձեր խնդիրն պիտի կարգադրեմ:

Թագունի. — Հիմայ պէտք է որ կարգուի աղջկանս հետ...:

Մարթա. — Ամենեւին, խօսք տուած է զիս առնելու:

Պաղասար. — Այս խաղերը չը պիտի լմննան տակաւին:

Թագունի. — Խաբերայ:

Մարթա. — Անպատիւ մարդ, ի՞նչ երեսով հաշտուեցար կնոջդ հետ:

Սուր. — Մէյ մէկ խնդրադրով ձեր խնդիրը ներկայացուցէք մեզ որ մանրամասնօրէն քննենք:

Պաղասար. — Ես ալ՝ ներկայ պիտի գրտնուի՞մ:

Սուր. — Տարակո՞յս կայ:

Պաղասար. — (Պօռալով) Գնացէ՛ք սրկէ, եթէ ոչ հիմայ կ'երթամ հաւատքս կը փոխեմ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Ե.

ՆՈՅՆՔ ԵՆ ԿԻՊԱՐ

Կիպար. — Ի՞նչ աղմուկ է այս:

Մարթա. — Ինչո՞ւ խաբեց զիս, ես անոր խաղալի՞քն եմ:

Թագունի. — Ասոր պատճառաւ աղջիկս արիւն կը փախէ կոր:

Մարթա. — Իմին ալ կուրծքս բռնուած է:

Կիպար. — Կ'երեւի թէ կատակ մ'ըրած է ձեզի Պաղասար աղբարն:

Պաղասար. — Ձեմ ճանչնար զիրենք:

Մարթա. — Ձե՞ս ճանչնար:

Թագունի. — Ստախօս:

Կիպար. — Հեռացէ՛ք, ես կը կարգադրեմ ձեր գործը: (Առ Պաղասար) Մէյ մէկ գումար տալով վերջացնելու է:

Պաղասար. — Ինչո՞ւ տամ:

Կիպար. — (Յած առ Պաղասար) Ո՞վ պիտի երթայ գայ դատարաններ ասոնց հետ դատուելու համար. ձեր պատուոյն չիցնար ասոնց հետ ելնել իյնալ: (Առ Թագունի եւ Մարթա) Գնացէ՛ք, գնացէ՛ք, ես կարգադրեցի ձեր գործը:

Մարթա. — Վստահ ըլլամ թէ պիտի կարգուի հետս:

Թագունի. — Պատուոյն վրայ խօսք տուա՞ւ աղջիկս առնելու:

Կիպար. — Պիտի ջանամ որ երկուքդ ալ գոհ ըլլաք: (Թագունի եւ Մարթա կը մեկնին):

Սուր.— Շնորհակալ եմ, Պ. Կիպար որ կարգադրեցիր այս խնդիրը: (Կը մեկնի):

Կիպար.— Ուրիշ վճարումներ ալ կան ընելու, զանոնք ալ կը կարգադրեմ ես, Պաշտասար աղբար, դուք հոգ մի՛ ընէք:

Պաշտասար.— Շնորհակալ եմ, շնորհակալ եմ ձեր անձնուիրութենէ: (Կը մեկնի):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ.

ԿԻՊԱՐ, ԵՍՈՅ ԵՆՈՅՇ

Կիպար.— Վերջապէս յաղթանակը տարինք... Տիկին Անոյշի պատիւն պաշտպանուեցաւ և կեանքը փրկուեցաւ: Ա՛լ սիրտս հանդարտ է և կրնամ գիշերները հանգիստ քուն քնանալ: Խղճիս վրայ ահագին բեռ մը պիտի ծանրանար եթէ խեղճ կիներն դատապարտուէր իմ պատճառաւ...

Անոյշ.— Կուգամ երախտագիտութիւնս յայտնել ձեզ, սիրելիդ իմ Կիպար, այն քաջութեան համար որով պաշտպանեցիր իմ պատիւս իմ կեանքս, և փրկեցիր զիս սոսկալի ապագայէ մը: Թող տուր ուրեմն որ ինչան երախտագիտութեանս գրկեմ զքեզ: (Գրիպիստունքիւն):

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Է.

ՆՈՅՆՔ ԵՆ ՊԱՂՏԱՍԱՐ

Պաշտասար.— (Դրան առջեւ) Դարձեալ...

Կիպար.— Ի՞նչ ... Կարծեցի թէ ... իմ նշանածս էր ... թիւրատեսութիւն...:

Պաշտասար.— (Կիպարի վրան յարմարեալ) Թիւրատեսութիւն ... Տունս կործանեցիր և տակաւին կը համարձակի՞ս ... (Ծեծել կ'ապառնայ Կիպարին որ կը փախչի) Այս թիւրատեսութեան վերջը չի՞ գար, լի՛րբ:

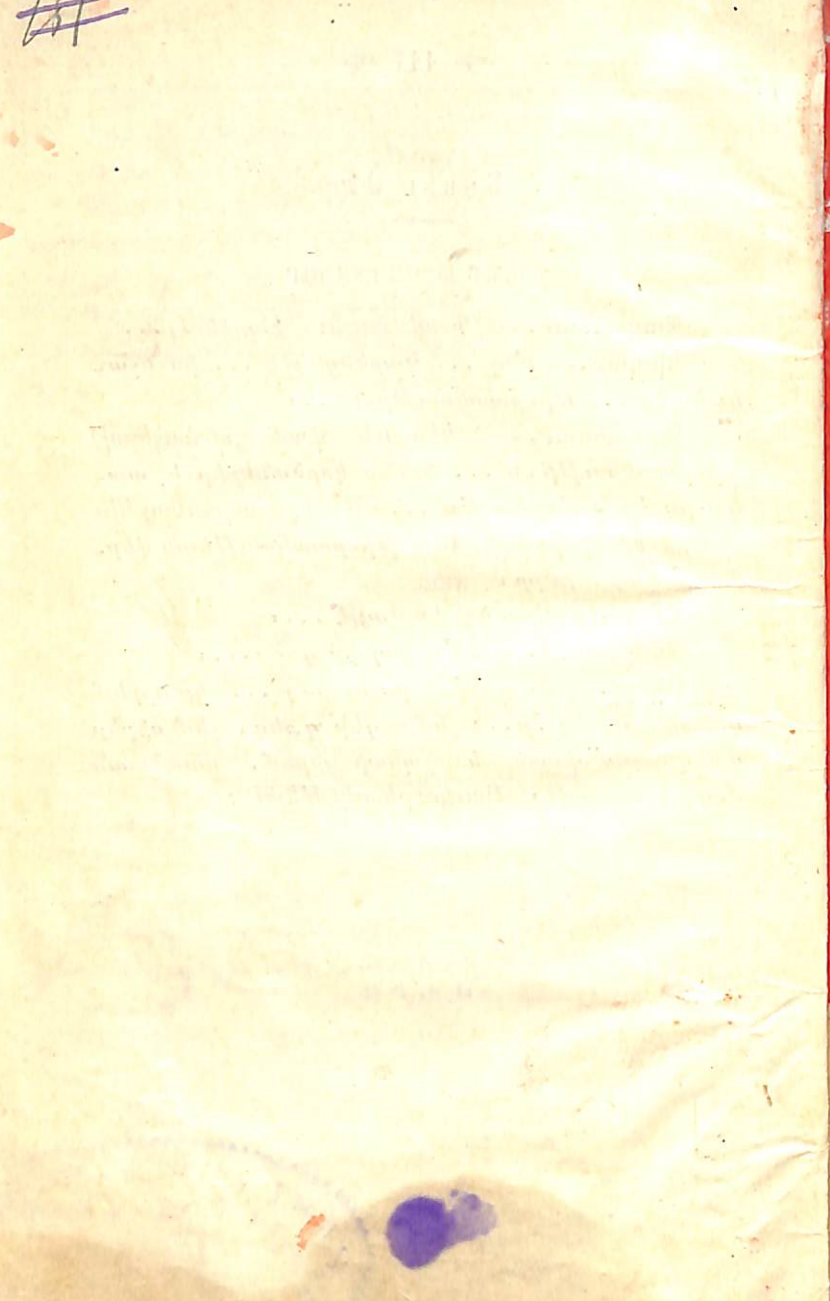
Անոյշ.— Ըրա՛ծդ կը վայլէ՞...:

Պաշտասար.— Չե՞ս խպնիր դուն...:

Անոյշ.— Եւ ինչո՞ւ պահեմ ա՛լ ... կը սիրեմ զինքը, հասկցա՞ր... Հեմ ուզեր զքեզ, հեմ սիրեր զքեզ, հեմ սիրած և չպիտի սիրեմ, անպիտան մարդ, անկիրթ: (Բարկութեամբ կ'եղնէ):

Վ. Ե. Զ.

ԳՐԱՏՈՒՆ

ՆՇԱՆ-ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ 73, Էսկի Զամբիէ Հատակ, 73

ՍԿՍՍԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄԼ

ԱՄԻՈՂՋ ԵՐԿԵՐ

Յ. Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

Ա.

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ

ԿՍՄԻԹՆԵՐ

Էջ 176: Գլին 6 դրուշ:

Առաջին անգամն է որ Թրեանայեռու մէջ կը փորձուի հեղի
նակի մը ամբողջական գործը իսկ հասուններու շարքով մը:

Եւ ուրախ ենք որ այս շարքը մեր աննման երգիծարանիս,

Յ. Յ. Պարոնեանի գործով կը սկսիմ:

Հեղինէս պիտի ջանն՝ երկու ամիսը հաստով մը, իր բոլոր
գործերը, բլլան արդէն գրքի ձեւով հոս ու հոն հրատարակուած, կա
րեքներու մէջ ցրուած եւ կամ դեռ բոլորովին անթիպ մնացած:

ԳԻՆ 3

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0357054

49899